

H 2132.

10

Fahol Sagumem

Fahol Sagumem

Könnö

1866.

Fahol ^{VV} Sagumem

Könnö

Keilas.

Fahol Sagumem

1878

22 Keilas

Paste koli maja Kleinwelke Roggodusten.

I 334

Suttustamisse

meije armsile Latfile hääs, nink ka wanna
 rahwale juhhatamisses, kuis Summal arm-
 saste kannap weikeste laste eest hoold, selle-
 tetu ennämbiste läbbi sündinu asju, kuis nem-
 ma Welliste man omna ettetuluu nink kokkofir-
 jotetu Dypetaja Johannes Vinderi käest, Pafeli-
 Linan 1841 ajastajat nink armsa Ma-rahwa
 tullus neide kelen ümbre-firjotetu.

Eddimanne jaggo.

Eddimanne jaggo

Acc 1743

Tarto linan,
 trükki-u H. Paakmanni man.

1843.

Der Druck ist unter der Bedingung erlaubt, daß
nach Vollendung desselben die gesetzliche Anzahl Exem-
plare der Censur-Comität übergeben werden.

Dorpat, den 18. October 1843.

Censor Sahmen.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

34395

I

Welliste-rahwa laste kolimaja, kun ne latse sawa kolitetus, kenne wannamba Issandat or-
jawa pagganide ma sissen, Kleinwelke fog-
godusfen, — Pauzeni-lina lähükessen.

Meije ajal omma mitman kottusfen koli-
majad, kun noor rahwas sawa kolitetu, et
nemma kölbasse pagganide sean armo-oppust
fulutada, ni kui Perlini-lina, Dresdeni-lina,
Parmeni-lina, Paseli-lina, Londoni-lina, Pa-
rifi-lina nin' mu säratse kottusse sisse. Ent
kaswatamisse kottusse, laste tarbis, neile hääs
kumma pagganide sean armo-oppust fulutawa,
ei olle mitte sedda wisi teeda, kui Kleinwelke
foggodusfen.

Selle koli sissen omma weikesse latse,
Amerika, Awrika, Krönlande nin' Eskimo-maalt,
nin' neide saardest, kun sukro nin' kohwe kas-
way, kumma sure India-ma merre sissen
omnawa.

Ent, woissime küsida, miinperrast ei lasta
latfid armsa wannambide hõle jada, seni kui
nemma sure omma kaswanu? Sis kostetas:
et kolmas jaggu neide latfist jo omma ilma
essa nin' emmata. Mõnne ei olle mitte omme
wannambid tundnu; pallawa ma surmatoja
luwt wõtsi wannambid pea ärra; wannamba
tõiwa hendale enne aigfat surma omman us-

sutawan tööñ, Issandale auwus; Nemma ei olle omma ello Jeesusse perrast armastanu seni surmani.

Töisil latsil neide seast omma kül weel wannambid ellun, ent ne omma omman kutsmissen nidate mitma töga finni petu, et se neile woimata olles omme weikesi latst, ni kui waja kaswatada. Nemma peawa neid ommale perrele hoidmisses jätma. Ent määratse omma neide perre? Ennambiste Kröönlandre, Negre ehk Hottentotti rahwas, kumma öige häste sedda kül mötlewa, ent nemma atmastawa neid wõra ma latsi ni lijaste, et latse se läbbi wäega pehmes nink esimeleliseses läwa. Kröönlandi nink Eskimo maal jöwasse Bellitse suwitsel ajal kül middäke omme laste kaswatamisses tetta, sest sis läwa ennämbiste ma rahwast pöddra, ilge, nink kalla püdmisse päle. Ent sest et latse surembat jaggo ajastajast tarre sissen peawa ellama, om se neide ihho nink henge kaswatamissel kahjus, nink wannamba sawa se läbbi sunnitu, neid omma henda sündimisse male wija.

Kui sis nüüd üts reisminne johhup, sis peawa wannamba henda ommist latsist ärralahkuma. Saggede ei olle latse ea mitte ennamb, kui kolm ehk nelli ajastaja. Perrast nemma ei näe üts töist, kui perran kümme, ehk katskümmed ajastaiga; ehk kui wahhest wannamba Europa male läwa, ehk kui nemma wanna nink jöwwetu taggasi tulles, ommast rasest tööst koggodusen hengada.

Kil se om kül rasse. Kui me mötleme, määratse walloga wannamba laiwale perrakae-wa, mes neide armastetu latse ülle sedda

suurt merre kauge tööra male wiip. Nink ka neide laste sean omma nisuggutse, kumma terwe pikka reisi päle rahhule ei jäwa. Ni olli üts weike tüttikofenne, Kapi maalt, Awrika jaust, mes ni ilmrabhota olli, et ta sure merre pääl ifs küssis, kun laiw neile wasta tuli: Oh minno mamma nink papa om wist sääl! — Oh! kui nemma ennege minno mannu tulles!

Ommete ei woi se nüüd töistwisi olla. Kristusse perrakäämmissen tulley se weel tääm-
ba kätte, esfat nink emmat, pojat nink tüttart
Temma perrast mahhajätta.

Söddamees peab ka ommatse mahhajät-
ma nink omma ello, esfa ma perrast, ärraand-
ma. Laiwamees lät pole nink terwe ajastajat
ehk ka kats fige kawwemba merre pääl, et ta
sedda ajalikko hääd wois otsi; kas sis fige
kuuningide kuningas sedda wäärt es olle, fik
Temma perrast ärraanda, esfi ka wannambide
armo ärrasalgada, et sel surel kutsmissel saas
elletu, kalliste ärraostetu henge Dnnisteggiale
sada?

Kui ne latse läbbi omme wannamba esfi
Kleinwelle koggodusse kolimaja mannu sawa
todu, sis om se lahkuminne latseite kül wäega
wallus. Neide eddimätse ööd täüdawa nemma
omma maggamisse kambre ohkamistega; om-
mete omma latse ennemba waigistetu, kui
wannamba.

Mönne aja eest saiwa kolm poisikesse West-
india maalt, fenne emma olli koolnu, ütte
usfutawa Negre-naise läbbi Kleinwelle kog-
godusse mannu todud. Lahkuminne, esfiärralde
sest norembast, mes kätte ajastanne olli, olli
wäega wallus.

Kui nüüd sesamma Negre naine pole ajastaja perrast jälle sinna tulli, omman taggassi reismissen, nink neid latfi henda mannu kuts, sis pelgsi se noremb omma musta kasjuemat, nink lats emma eest pakko.

Kif meije Welliste latse kõnnelewa saksakeeld, sest et neide wannamba sedda keeld henda wahhel kõnnelewa.

Ent läbbi perre harjotawa nemma ka sedda makeeld, kun nemma ellawa, ni et neide saksakele murdminne se läbbi wäega saap ärsaseggatu. Latse, kumma üttest maalt tulles wa, om se sis wäega armas, henda wahhel ütte keeld ütstõisega kõnnelda, mes tõisse ei moista, ent perran ütte ajastajat om se kif ärraunnetetu, nink üts selge saksakeel jääb ueide pä keel. — Üts suur rõöm om ifs neile latfile, kun nemma ommist wannambist kirjasaawa. Se woip Kröönlaudi nink Eskimo maalt ennege üts kõrd ajastajan sündida, tõistest kottustest kannetas hoold, et se sagedambide sünnip.

Kui latse ütte wannamba eaga ommast sündimisse maalt saksamale tulles wa, sis jättap se ma, kun nemma omma latse ea möda omma saatnu, ütte süggawat tundmist neile perra, nink kun nemma kül wäega tennolikko omma selle kaswatawisse eest, mes nemma saksamaal omma sanu, sis himmustawa nemma ommete ifs taggasi omma sündimisse male.

Neil om sagede ütte kirjotamata himmo, sinna taggasi, nink sääl tööd tetta, kun neide wannamba weel omma, ehk kun neide korjus om mulla sisse pantus sanu. Se om ka selge, et nisuggutse pagganide ma sissen sün-

dinu wellitse neile ussu sisse kimbrepöörtu pagganile wäega armsa omnawa. Nink kun sis wahhest üts enninne lastehoidja weel om el lun, mes neid enne om säädelsu, sis om neide kofkotulleminne ütlematas ligotamisfes.

Ne koolmeistre nink üllekaeja Kleinwelke koli majade sissen kannawa söamest neide laste eest hoold, fige tassausse nink armoga. Nink kuis wois se töiste olla?

Ne koolmeistre etwa ennämbiste ka sedda kutsmist, pagganide maal armo oppusse kullutajas sada.

Saggede johhup se nidate läbbi Zummala tarfa nink armolisse saatmisfe, et neil omma nisuggutse latse neide koli sissen, kenne wannamba enne jälle ka neide koolmeistre olliwa. Zummala Gssa film om seni ajani ifs üttee esfiärralikko holega neide laste ello ülle walwanu. Me same sedda pea nätta, kui me eesmält nakkame juttustama, kuis mönne neide feast laiwafödda ajal suren ello häddan omma olnu, ehk esfi ka laiwa hädda sisse omma sanu.

Dmmete ei olle ülle sadda ajastaja sissen mitte üttee ainust neist mitto sadda latstist omma ello kaotanu merre reismisse läbbi.

Ka siin, meije ma jaun om nemma immelikko Zummala hoidmisfi teeda sanu. Se olli Nisky koggodussen esfiärralde nätta, kun üts nisuggune poissikeste kool tol ajal olli. Perran üttee suurt pallawust sel 9^{mal} Julil 1796 Ajastajal tössiwa paksu pikse pilwe liggi kella nelja ajal päle lounat, nink nakkassi köw waste ülle sedda weikest Niesky koggodusi mürrisfema. Üts weifenne pilw läts ökwa ülle sedda maja,

Kun se poisikesse fool olli nink wälk löije sisse. Kif kattusse kiwi sattiva purrus mahha; rahwa rühhis abbis liggi, nink pand fedda äkkilist ärrahäwitamist immes. Neide maggamisse kambre laest saije kif lubja mahha lödu. Olles se wälki löminne ösel tulnu, sis olles ne maggawa latse suren häddan olnu. Maggamisse kambrist löije wälk palkide läbbi, kumb ta ösfalt purrus teggi, kisse laudu mahha, löije ütten tarren ahju foggoniste purrus, mes latstist tühhi olli, löije säält ütte tarre sisse kun foolmeistre kige lastega koon issewa, nink hirmotassi neid wäega, ent kif jäiwa ilma kahjota.

Üts töine jone sefissammast wälkist teggi ütte tolli lai ümmarkusse mulko ütte paksu palki läbbi, löije fedda ust katski, kun ne kige wähhämba poislatse sissen issewa, nink lendassi ülle neide pääd üttest töisest ussest jälle wälja. Se foolmeistre, mes toli päle istse, minnestassi ärra, hirmo perrast; ent mitte ütte ainust neist es olle kahjo sanu. Terwen maja sissen olli perrast üts kange weewli hais pikse lömissesst tutta. Kottusside nakkassi jo pallama, ent abbi olli liggi, nink kif saije sis kist totetus. Sel päiwal olli welliste, rahwa tunnistus. Law. Paul. R. 17, 7. Näüta immetaolikkult omma armo, se Sinna neid hoiyat, kea Sinno pole paggewa. Tulle sissen ei lasse Sinna mi:te meije lotust tühjas minna, nink we:häddan ehhitat Sinna meile lairoa.

Welliste foggodus om algmissesst sani fedda üttes pühha kohhuses arwanu, neide welliste latse kassu latses hendale wötta, kumma Jummalala riki wälja: laotamises, risti inimiste

ninſ pagganide ſean tšööd tewa. Surembat jaggu neiſt latſiſt om Kleinwelke foggoduſſen. Ülle fige omma nüüd (122) ſadda katsküm- mend kats. Ei olle konnagi mitte neide arwo ni ſures ſanu, kui nüüd, ninſ ſeſt et ſe tšö ifs weel kaſwap, ſis om neide arwo kaſwa- minne ka weel ota. Waimoliſko tundmiſt ei laſſe henda mitte laſte päle perrandada, ſiſki ommeteki johhup ſe mönnikörd, et latſe aſtuwa wannambide jälgi ſiſſe. Neiſt kats ſadda nelli- kummend ütteſt welliſiſt ninſ ſöſſariſt, kumma Šſandat ſeddawiſi orjawa, omma ka kats- kummend kolm, kenne wannamba ka enne Šſ- ſandale ſeddawiſi pagganide ſean orjaſſiwa. Šah, Kröönlandi maal orjawa nemma Šälle jo neljandaman pölwen. Ne omma ſelle armsa öuſa Belle Beki perrantulleja, ninſ ſe ka- donu Welli Bek olli ſe, ke, enne kui ta Mära- maalt ärrapaggeſſi Pawſti uſſuheitjide kääſt, omma uſſu perratſt, wangi ſaiſe pantuſ, ninſ raſſe ahhilid pididi kandma. Perran ſe, kui ta wallale ſai, läts temma Kröönlandi male, ninſ teggi ſääl, ſelle külma pohja ma ſiſſen- tööd, ſeni omma ſure wannauſſeni.

II.

Üts päiw Šamaika ſaare pääl, meſ om üts ſukſro ſaar, ſure Weſtindia merre ſiſſen, kumb Englandi- ma kunningale perralt om.

1. Kool ninſ Laſte oppuſ.

Šommung olli ſelge, taiwas ſinnine, ni kui ennämbiſte ſe ifs om ſääl maal. Päiwliſ töſſi takka ſure merre, teggi merri kullatſeſ,

ninl kaldas ülle sebda terve mäggitse ninl mötfa täüs maad ütte illusat werrewat wal- gust. Minno weikesse ütšikko korjusse sissen kõrge mäe päle, kirjotap se welli, walmistasfi ma henda omma päiwa töle. Kik lehhe ninl hain ollitwa fastega rohkeste kastetu, mes suren pallawussen sebda maad kostotas.

Lukku pannematta usse taggan olli ma, pühha englide hoidmissse al, weidi selle sure pallawusse perrast woinu maggada, mes läm- mel maal ni hõlpsaste ei tulle; ent minna olli ommete iggawetse armo hõlman puhhanu, ninl selle warjun olleme iggaweste hoijetu.

Nüüd tulli se wanna must Negri naine, se minno maja piddaja olli, ninl töije mulle prokosti sisse, mes kütsetu kartohwlist, ninl te weest olli walmistetu. Temma terwitas minno wäega sõbbralikkult. Terre hommogust, armas Essand! Kuis kassi käüp sel hommogul? Minno poig saap täamba hommogult tullesma, ninl Essandal hobboft mötšast koddo toma, sis ei olle Essandal waja, esfi wälja minna, kui tabhate wälja sõita. Nüüd jag- gassfi ma prokosti henda ninl omma wanna juttoka majapiddaja wahhel.

Ne latse tullitwa jo jooskman, ütte säält, töist täält, neidefülladest, poisikesse ninl tüttrikokesse; kil röömsa näoga fargaden ninl mohalden; nemma otassitwa usse pääl; ent ma lassfi neid pea sisse astu, ninl saiie sure römoga neist terwitetus. Nemma istsewa pea ma päle mahha, sest et neil penki ei olle.

Kui liggi wiiskümmend latse foon ollitwa, laulsi ma mõnne wersi neidega, lugesfi ütte pätükki Piiblist, piddassfi põlwili hommungo

paltwet neidega, nink sis ütliwa nemma mulle pääst: sedda 23^{mas} Law. Paulo.: Se Issand om minno karjus ic. — se 103^{mas}: Kitta Issandat, mo heng ic. — nink se wiistöisikümes pätiük Jani Ewang.: Minna olle se winapu ic.

Selle aja sissen olli se wanna prunkarwatse Mulatti naine tulnu, nink nüüd saije ütteldu: Minge ülles koli sisse. Rige kõrgemba mäe pääl om meije wastses ehhitetu ferrik kats sadda sammu sest majast üllestettu, nink temma sissen saap se kool petu.

Sest mäe otsast om nätta, üttel poolt ütte otsata maad täüs mägge nink mötsa, töiselt poolt ütte nisamma laggeda maad, kun selge harritu ma, täüs sukro roga nurme, moisad nink külla külla liggi nink wiimsen otsan se suur sinnine ilma merri. Perran se kui latse henda täht tawlide ümbre olliwa jao wisi säädnu, nakkati werima nink lugema. Minna nink se Mulatti naine awwitasime sääl nink tääl, kun abbi waja olli.

Kui tunni aig möda olli, sis naksi ma neile Zummala sõnnast selletama, nink neile lubbati istu. Se om saggede rasse, neile waise musta Negri-latsile neid asju selgestetta, et nemma sedda ka moistwa. Selletada olli se suur wimanne kohto päiw.

Koolmeister küsse laste käest: Mes om wiimne kohto päiw? Latse kostse: Meije ei tija. Koolmeister selletas. Küsim: Kui tö aig päiwal om möda, nink päiw lät lojale, mes kulete sis? Kost.: Sis puhhup moisa wallitseja sure konna karpi päle; sis tulleme kohwe nurmest koddoo. Koolmeister. Nüüd, nisammute saap

ka ilma otsan Summala pä engli passinat
 puhkma, nink Summal saap selle läbbi last-
 ma kutsu fik ellawid nink kolu, et nemma peawa
 Summala ette astuma. Küsim. Mes tewa
 sis Regrid, kui nemma kohwe põllust kodd-
 tulles, omma korwidega, mes nemma säljan
 kannawa? Kost.: Nemma näütawa wallitse-
 jale kui palju nemma omma korjanu. Koolm.
 Nüüd, kaege, nida peame henda Summala
 ette ütsförd figega näütma. Küsim: Kui
 nüüd mõuni keddäke ussin ei olle olnu, om
 wiitnu omma aiga ärra, nink tulley tühjalt
 kodd, mes sis? Kostus: Lemma ei sa mid-
 dake, kui karristust. Küsim: Nüüd kaege,
 nida saap se ka ilma otsa man ollema. Ent
 kui keddake om holega tööd tennu, om kor-
 janu häste kohwe: marju nink toop üt-
 te korwi täüs kodd, mes sis? Kostus: sis saap ta
 wallitseja käest üt-
 te heringit. Küsim: Nüüd
 kaege; Summala ette meije ei woi mitte üt-
 tenistust tuw-
 wa, ent kui läbbi ussu olleme
 otsnu, Dnnisteggiat nink temmä ärratenimist
 ommas wötta, sis saap meil surel koh-
 to päi-
 wal, kui Engel sure konna karp-
 päle saap
 puhkma, se Dnnisteggia mitte wäljatoukama,
 enge iggawest önsust meile kinkma. Se wasta
 ei olle üts hering ehk fik ma ilma warrandus
 middake, koggoniste ei middake. Se ön
 püssip tuhhat nink jälle tuhhat nink jälle tuh-
 hat ajastaja, nink ei wötta konnagi otsa. Kaege
 kui hä Dnnisteggija om, et Lemma meile ni
 suurt hääd risti pu päle om teninu.

Ent nüüd pididi ma koli selle Mulatti
 naise holele jätma; minno wanna negre-
 naise poig olli minno hobboft mötsast kodd-
 do

tonu. Meil omma kolm hobboft, kumma
ihs mötsan kääwa, sest lauta ei olle sääl
maal. Meije pannime üttelisse saddulat päle,
nink ma pididi nüüd kulla söitma läbbi sure
mötfa nink ülle kõrge mäe et ma ütte többist
tahtsi kaeda. —

2. Tereisiminne selle nimmitetu saare pääl.

Pallawa made loom om figin wäljanäüt-
missen koggona töist wiisi, kui meije külma
maal. Westindia male nink neide saarde päle
ei olle mitte middäfe meije talwe külmast tutta,
ent se wasta ei tunne nemma ka mitte middäfe
meije illusa kewajast, ei ka sest römoliikko
poimajast, mes meije söamid römoga täüdap.
Samaika saar om ni suur, kui üts kolmas
jaggu meije Liwlandi maast. Resk ma sissen
omma ne mäe kattesfa körd suremba nink kõr-
gamba, kui se munna mäggi, mes Hanimoisa
liggi, Berro maal om nätta. Seitse wersta
lät se ihs mäest ülles nink jälle mäest alla, nink
ne mäe omma fige illussamba mötsaga kattetu.
Neide mötsa puide seast kutsutas üts Tam-
marindi-punink temma kaswap ni suur kui
tammepu nink kannap sure pikka köddra, kumma
wäega happo ommawa; üts töine pu om se
Mahoni-pu mes tislariid ka pruksiwa meije maal,
kui nemma illussat asja sakstele tewa; Sederi
pu, mes wäega kõrges kaswap, se pu tunneme
plistiwtist —; täl om wäega illus hais nink
wagla ei lä konnaki seddä söma. Ent se fige
suremb pu om se sidi-willa-pu, mes omma
ossa ihs ökiwa winkli perra wälja ajap; ne
ossa lassewa sis ni kui jure mani mahha.
Neid sammu jure pruksiwa Negri ni kui ka

plu, nink feudawa sellega fit; neide puide wabhel kaswawa sis ne tutwa sitroni, appelsini nink töist puid, mes siin ennege trübhusfi sure kulla nink waiwaga kaswawa. Sitroni nink appelsini omma mötsan ma päle mahha faddanu, nink keake ei holi neist. Lindo ei olle muud mötja sissen, kui ennege mötsatuwi: fesse nink pappagojib; laulwa zirkofesse ei fuulda mitte. Es olle weel kell üttesa hommogult, kui ma wälja söitsi nink ommete pallasfi päiwlik nisuggutse pallawusfega, mes meije maal ei olle konnagi tutta. Perran wersta maad söitmist olli minna nink hobbone hega fattetu. Te läts ütte ahtakesse kõrge teratta, kun minno hobbone saggede nilwastas, kätte kohwe:moisast möda. Ne omma ne fige waisemba moisa; sakste herbern om weifenne mad: dal pu maja, mënne furiallutse nink wäljamätse honedega nink neide ümber omma sis ne waise negre koddakesse, kumma sääl nink tääl mötsan omma ärrapillatu. Pari wersta wiimsest moisast takkan löppep suur möts nink kolmas mois, mes hõbbe:haud kutsutas olli filmi een. Se om ütte kõrge mäe kalde päle tettu, kummaft immelik om nätta ütte illusfat laggedat maad, seni merre wereni nink taggan sedda, sedda otsata suur sinninne merri. Minnote lätsi weifesse moisa herbernist möda Negri kulla sisse. Omma hobbost feudsi ma tannumi külge, nink kätwe waiwalikko teratta möda, illussa warjotawa puide alt, ütte weifesse musta koddakesse pote, kummaft mnle ne wallossa puhkamisse sest többisest jo wasta hõllisfesitwa. —

3. Többiste kaeminne.

Ütte söamelikko, selge, terwitamisega: Terre, terre, Lena! Summal önnistago finno! aste ma ülle läwwe, maja sisse. Kodda olli sissest poolt suitsust koggona must, sest tullest, mes kest tarre pörmanda pääl palli. Us olli affan nink korsten; pisti ei lasse maddal laggi mitte saista. Hirnus häis täutsi sedda terwet rumi. Säät olli sis möne raggossi nink närtsudde pääl maan, tulle kõrwal, ütte waist piddali többist Negri-naist nätta, palge olli läbbi se hirmsa többe ni ärramudutedu, et ta innimisse palge saarnanne es olle, täüs paisu nink wallo läbbi terwe ihho, kae nink jalla kange, ilma tundmisseta. Nink nidate olli ta jo mönne fu-aiga maan. Üttefe töhtrid es lä tedda mitte kaema; moisa wallitseja herr ka mitte; olles täl mitte täüs kaswanu latse olnu, kea tälle ommast waiwaga tenitu lei-wast olles awwitanu, sis olles ta piddanu nälja perrast ärrakoolma.

Temma weikesse latse-latse säädlessi nink passissi tedda kui ütte oigawat emma-emma, kel ennämb abbi tarwis olles, kui ne weikesse wäetumma latši tälle woisse näüta. Sesamma többi om süttitamatta, nink om Awrika maalt sija tulnu. Surm tullep saggede mönne ajastaja hirmsa wallo perra. Se többi om wäega külge nakkaw seddawisi, et ta külge jääp, kun wannambil tedda omma olnu nink latši sünnitawa, kui ka, kun keddake middake liggi wöttap, mes nisuggutsel többitsel ihho pääl om olnu. Se welle terwitamine saije waise többitse negre naisest wärrisewa

rõmoga wastutetus, ent sis naksi ta jälle puhkama nink wallosaste oikama. Dh Essand! üttel temma: Krampid tappawa minno ärra! Ent ma himmusta ommete, weel üts kõrd ferrikutte tulla, et ma middäke hääd kuulda saas, sis saas se pea parremb.

Sedda ma ei usfu mitte, armas Lena; sa woit ka seperrast rahhule olla; sul ei olle waja, ferrikute kääwa; ma tulle sinno mannu, sulle middäke hääd ütlemä. Kas sa jo ollet unnetanu, et Dnnisteggia om figen paikän, kun tedda otsitas? Temma om jo siin sinno man sinno korjussen kui sa Tedda pallet.

Usfut sa Dnnisteggia sisse? Jah, Essand! ma heika Tedda appi päiwal nink õsel! Dh se kramp! Mes om Temma sis sinno eest tennu, Lena? Temma om minno perrast ristipu pääl kolnu. Mi om Temma sinno armas-tanu! Naine. Jah, Essand! wäega armas, wäega armas! minno südda ütley mulle sedda. Welli. Kas sul paljo wallo om, waine Lena? Naine. Jah Essand! Päiwal nink õsel. W. Ent se Dnnisteggia om sinno söbber, Ta näep sinno. Sinno wallo ommani kui lehhe selle pu pääl; ne omma lugemata; ommete Dnnisteggia loep neid. Kas sa Tedda ka pallet? Dh Essand! ma tän-nita Temma pole, ma tännita päiwal nink õsel Temma pole.

W. Ma tahha sulle ütelda, kuis sa peat vallema. Ütle ennege: Dh, armas Dnnisteggia! siin om se waine Lena, se waine waggel; temma peap paljo kannatama; temma südda om wäega kurri. Ent Sinna ollet risti pu päle kolnu, wötta temma henge heuda mannu

nink te tedda õnsas. N. Jah Essand! Jah, jah! Se om õige! Ma tenna Essand, ma tahha paljo, paljo pallelda.

Ma ei jõwwa mitte, kif sedda jälle juttustada, mes me ütstöisega kõnnelime ent sedda pea ma üttelema: Lena olli minno kaemisse ülle wäega rõmustetu nink tennolik. Ma satte wimate temma sängi kõrwale põlwile mahha, nink paissi armsa Dnnisteggia kääst waisele Lenale fergendamist temman suren wallun, hengele pallawat ussu kündlit nink ütte pea ärrapästmist figest häddast. Üts tõine wanna Negri:naine olli kaemisse al liggi romanu, nink olli henda ka põlwile heitnu. Mi olliwa fis kolm henge Essanda nimmel ütten koon, nink Temma essi olli tutwal wisit neide kesken.

Mul kääs pä ümbre, kui ma majast wälja aste; ent waine Lena es olle se ainus többinne sen küllan; neil olli ennämba, nink kif otassiwa, et ma neid kaema tulles, ni paljo kui aig kannas. —

Üts tõine piddali többinne olli Lena poig, mes jo nelli kämmend ajastaja wanna olli. Temma jõüs weel keppiga omma maja ümbre hullkuda, nink istse puwarjo al omma maja läwwe pääl, ent se többi olli ka tälle särast wörast näggo andnu, et ilma jälletusfeta tedda es woi nätta. Robert, ni olli temma nimme, olli enne fige parremb töteggia moisan olnu, nink moisa wallitseja teggi tedda, temma tarfusse nink usfutawusse perrast, kubiassest töiste Negride ülle. Ent emma többi nakkas tälle külge, nink sest ajast sani olli temma foggowiste mahhajättetu nink ärraunnetetu. Dmmete olli se Essand tälle ütte armastajat, us-

futawat naist andnu, mes sure holega tedda fäädlessi, nida et ilma ligotamisse filmawega fedda es woi nätta. Ent ka temma naise külge nakkassi se többe, nink ilma abbita wois temma ka surma ota.

Nüüd hengawa fik kolm ammo ommast häddast, nink omma mitmast willitsussest terwüsse riki sisse länuu, et nemma Issanda man woisse olla iggaweste, kenne sisse nemma omma usknu.

4. Öddango palwe.

Nüüd olliwa ne kuus ehk seitse last kolist koddoo tuluu, nink kui nemma minno näijewa, jooškfiwa nemma mülle wasta sure römo hölliga. Ma lätsi sinna, küllast wälja minno hobboffe mannu, mes ma tannume külge olli keutnu. Üts neist poisikessest päst hobbost ilma käskmatta wallale, nink töije mul tedda, suitsedest tedda finni piddaden. Temma moistlikko armastawa wastarühkmist römüst minno nink sest et ta moist luggeda, sis kinksi ma täl ütte weikest ramatofest, mes mul weel karmanin olli. Nüüd olli mul weel kolm wersta ütte töisse moisa mannu söita, nimmega Wikwar, kun mulle olli lubbatu, Negridel egga kätte näddali ütte palwe tundi piddada. — Kui ma sis tulli, sis saiwa Negridel konna hölli läbbi tööst ärrakutsutu, nink lätsiwa ütte kohwe rehhe al kokko. Ent sel förral keeld se allamb wallitseja mulle neide kutsmist ärra, sest et se pä wallitseja ärra olli reisinu.

Temma pand ette, et fige ränkamb kohwe poim olles käen, temma peas omma aiga kokko wõtma, et kohwe walmis olles, kun laiwa

sest saarest Europa: male lääse, et sis kohwe wois kassa anda. —

Se wasta es olle mitte ütlemist; ommete olli se öige feelmissse pohhi temma umbusk, nink et ta Summala sönnä, sest risti podu Önnisteggiast, söamest wihkassi nink ärra põlgsi. Muidoki olli temma wäega söbbralik wäljast poolt, nida kui Englandi ma rahwas henda iks näutwa. Temma es olle ka mitte koggoniste opmata, olli kronule kui soldat Üsiamaal orjanu, nink paljo ilman nännu.

Temma pälfi minno mahhaistu, näütassi mulle omma ramatofessi, nink pakkuksi mulle juwwa.

Wasta kella wije ajal lasi ta henda ommete pallelda, wöt konna karki kätte, läts läwwele, nink nakkassi puhkma, mes neide mäede wasta illusfaste hõllisfessi.

Lühhikesse aja päle, sis rühksewa kii Negré sure nink weikesse, eggaäts omma korwi sälga ehk pä päle liggi, töiwa omma kohwemarju hoidmissse hone, nink lätsiwa sis sinna rehhe alla. Sest et Kristusse tullemisse aig olli, sis olli Summala poja ilmale tulleminne, meile ärrapästmisses, minno kōnne pohhi. Minno küssimiste päle, Önnisteggia sündimisse perast, joudsewa nemma mulle wäega weidi se päle kosta.

Ma juttustassi neile sis sedda üts kōrd nink taas ütskōrd, ning sis piddiwa nemma mulle sedda jälle läbbi wõtma, nink söamest panniwa nemma selle asja man tähhele.

Minna naksi sis karristama neid, kumma Talwiste pühhal, ni kui se ka Negrīde sean se wiis om, tansiwa, prassiwa, henda joobnus

jowa nink fik nisuggust ilma nink lihha rōmo
 ettewōtwa, nink mannits neid, et nemma
 henda kui risti rahwas peasse nāütma. Nemma
 peasse henda sōame waikiussen rōmustama
 ülle sedda, et Summal meile omma ainosün-
 dinu poiga om andnu üttes Dnnisteggias
 nink ärrapästjas.

Päle tundi pidassi ma weel fatte kümme
 wanna rahwaga luggemisse kōli wastsest tes-
 tamentist.

Mōnne, kumma piihapäiwal sure hōlega
 henda luggemissen olliwa harjotanu, oškawa
 õige selgeste luggeda; tõisse allustawa ees-
 mält, ent sure usfutawussega.

Sige puhhas Englandi makeeld oppiwa
 nemma ommete waitwaga, sest et neide kulla
 feel weel wäega rop nink harjotamata om.

Nüüd olli kell kuus õddangult. Sel ajal
 lät päiwlik sel maal terwe ajastaja läbbi lo-
 jale, nink sedda ni õkwa, et õddango hām-
 merus suggoki ei olle. Mi kui päiwlik alla
 om lānnu, sis om kohhe pimme õ. Nüüd
 nakkassi wihma saddama. Taggassi minnek
 olli se läbbi rasse. Minna saije läbbi ligge-
 das, nink tusi külma, päle se, et ma tundi
 pidamissen wäega olli higgitsenu. Wimāne
 ots sest teest olli õige waiwalikkumb. Kui
 ma selle kitsa mõtša te alla lātsi, nilwast
 minno hōbbone nink fatte mahha, et ma
 jalgsi pididi kāuma. Ma tahtsi tedda nüüd
 suitsedest weddada, ent ka se es lā selle halwa
 te pāäl mitte kõrda. Sis pididi ma tedda henda
 een laskma kāwwa, nink pididi jalgsi taggast
 perra tnlema, seni kui ma omma waitlikko
 maja mannu saije. —

III.

Welli Kleinsmidti reisminne Kröönlandi maalt
Englandi-male, wiije lastega 1812 ajastal.

I.

Sel 15^{mal} Julil, mes olli se samma päiw, fenne päle ma üttesatöist kümme ajastaja eest sija Kröönlandi-male sai, lätsi ma reisi päle, omme wiije lastega Europa male. Rige norem olli eesmält wiistöistkümmeend nädal lit wanna. Arrareismissse hommong olli wäega illus nink selge ilm. Meije reisminne läts eesmält Lichtentwelfist Neuherrnhuti pole. Summalaga jätmisses puhhusfiwa Kröönlandri mulle klarinette nink passunade päle üttest mäeotsast mönne laulo wisi. Se reisminne olli ütten wennega, mes Kröönlandi-naise soudsiwa. Sest et minno südda kui läsk-mees wäega olli koor-matu, sis römustassi se minno wäega, et minno weifenne tüttar Kathrina Elisabet, se perrast Skotlandi maal ärrauinus, römo perrast terwet päiwa kargasfi, nink allati: hallelujah! laul, ötseskui olles täl ütteeenteedmist olnu, sest, mes tälle reismisse otsan peasse johtuma.

Siddangult öige hilda tullimie ütten merre su otsa Kröönlandre Tomassi kooda man, kun nemma minno weifest tüttart armoga omma telki sisse wötsiwa, nink sedda weifest häste üllespiddasfiwa. Wenne pääl olli meil üts nüswa kits, fenne pimaga se weife saije toitetus. Kolm päiwa läts meije reisminne wäega önnelik; taiwas olli selge, nink merri ni tasfane kui peegel; tuul olli ni waiklik, et ma terwet päiwa ütten pallawat lampi wenne pääl woisi pidada, kumma päle ma süwwa nink juwwa

ommale weifsele tüttrele keetsi. Ka Kröönländri ütlesfiwa, et nemma saggede ollesse sedda reisi tenuu, ent ommete es olles nemma säräst waikliffo ilma weel nännu ninf laulsiwa seperrast:

Emma holega, sadap Temma ka
 Dmmatsid ifs tassafeste,
 Näütap omma armo häste
 Dmmil weifessil. Uuw me Summalal!

Sel 17^{mal} tullime meije neide Neuherrnhute saarde ette louna ajal ninf lotassime, et me jo Öddangult saasse paikol ollema, ent ütte förraga löidsime meije ni paljo kääwat ea meije wenne een, et me teed selle läbbi es näe, ninf ütte saare päle öses piddime jäma. Wiis Kröönländre Neuherrnhutist tulliwa selle saare päle ka, ninf römustiwa henda wäega meid siin löida. Ne olliwa wälja tulnu, ülgget püüda. Ne eatükki olliwa henda nüüd ni paljo töine töisfest ärra laotanu, et me mönne wersta jälle läbbi saime, ent päle se läts ea jälle ni kokko, et se üttele sillale sarnatses saije, ninf se olli woimata kaugemballe tulla. Minno jure wenne sisse awwitassfiwa minno üttesa Kröönländre naisse ninf kats mehhe. Nemma kanniwa sure usfutawusse ninf römoga minno ninf minno laste eest hoold.

Kun me ea perrast saggede kif krami wenne sissest piddime wäljawötma, ninf wenne ea päle üllestömmama, sis nemma es lubba suggufi, et ma neile abbis kät ka tahhas töle pista. Ärra waiwage henda mitte, Gssand! heikasse nemma pea, küll me sedda kif tallitame. Sel 20^{mal} Julil ollime sis wimate üts wiis: töisfkümmend wersta Neuherrnhutist ärra.

Me foudsime sis läbbi öse iks neide sure eatükkide wahhel, ent ö olli ni külm, et naksi külnama. Se olli üts wäega waiwalik ninf pelglik reisiminne; meije piddime mitman kot- tusen neid ea tükkid läbbi raggoma ninf sedda ennege nahhaga kattetu wennet hoidma, et ne terrawa eatükki külle sisse mulku es aja. Me Kröönlandre olliwa wässimatta, ea tükkide päle wäljakargama. Kui minna neid sis mannis, et nemma mitte liigjulge es peasse ollema, sis näütsiwa nemma mulle minno wiis latse, ninf ülliwa: neide perrast meije ei pelga mitte waiwa. Saggede olli se nätta, kui olles fik te löpnu, läbbi sedda otsata ea, ent kui fik nouw otsan olli, sis teggi Jummal jälle ütte weidi lahkumist, ni et me wimate sel 21^{mal} Julil Neuherrnhuti pole tullime.

Meije tennassime Issandat, et me hä ilma ninf terwüsfega fige meije lastega sedda eddimäst jaggu meije reismisest löppetassime. Se eddimänne mes ma nüüd teggi, olli, et ma minno weifest wijetöistkümmenädali wanna last selle welle Menzeli Emmanda kätte ärra ändsi, ni kui minno önnis Emmand sedda mulle enne surma olli käsnu, mes temma sis ka hämelega henda päle wötši. Sel 12^{mal} Augustil tulli sis üts weikenne laiwa sija sad- dama sisse, mes minno omma nelja lastega, ja Welle Waldneri läsk ütte tüttrega, ninf kaks Dppetajat neide Emmanda ninf lastega pididi kasa wõtma. Sest et laiwa kambre sissen, mes ka Kajüttis kutsutas, wijetöistkümmen hengide tarbis es olle maad, sis pididi sure laiwa rumi sissen ütte suurt pimmedat kam- bre tettus sama, fun me omme lastega sedda

pikka reisi ülle sure ilma merre peasse teggema. Sest mõistime meije, et se saas üts wäega waiwalik reisminne sama. Ent se Issand and ütte ootmata abbi. Sel 16^{mal} Augustil tulli üts suur illus laiwa meije saddama sisse.

Eddimält naksima fik rahwas pelgama, et se olles üts wainolik Euglandi ma laiwa, mes siin fik saas ärrarõwima, ent pea saije se teeda, at se olli üts Dannemarki ma laiwa. Niiüd saiwa ne reisja mõllemba laiwa päle jaetu. Ne kats opetaja saiwa selle weikesse laiwa päle ninf minna ninf se läsk saiwa selle sure päle. Se läsk saije omma tüttrega ninf neide kätte wähhemba lastega ütte esfi weifest kambre, ninf minna omme kätte wan-namba lastega saije sedda suurt kajütti kambre kapteiniga ütten. Mul olli se ennege kahjus, et ma selle sure laiwaga jälle taggassfi Lichten-welsfi pididi minnema, sest se laiwa es sa siin kauba asja kül sisse. Perran sõamelikko Sum-malaga jätmist meije armsa Europa ninf Kröönlandi ma sõbbradest Neuherrhuti foggo-dussen purjotasime sel 2^{el} Septembril perri tulega ärra.

Ni pea, kui sure merre päte ne laine sedda laiwa naksima hällitama, naksfi laste man se merre tõbbi.

Me saime kats päiwa ütte kanget pohja tuuld ninf sedda aiga pididiwa ne latse ifs maan ollema; üts kõrd olles minno wähhämb tüttar pea sengist wälja saddanu, kui Waldneri läsk tedda mitte weel es olles kinni haarnu. Ka me sure tusime jälledust, ent me jõudsimme ommete jalla pääl jäda, ninf ommi latfi sääbleda.

Warra se! 6^{mal} Septembril näieme Lihtenwelsi saddamat; meije wellitse tulliwa meile wennega wasta, meid terwitama, nink kui laiwast wiis sure tükki saiwa lastu: sis tulliwa kif Lihtenwelsi foggodusse wellitse omma wenedega wälja, meid saddama sisse saatma. Kaptein arwas näddali sissen siin walmis sada, ent temma prufse kolm näddalit; me ollime selle aja sisen omme welliste nink sösardega Issandan röömsa, nink finnitassime henda neide illussa osfauste sissen.

II.

Reisminne Leiti lina pole, Skotlandi maal.

Perran töist förra-lisse söamelikko Summalaga jätmist armsa Lihtenwelsi foggodussest purjotassime meije sel 25^{mal} Septembril hä perri tulega ärra, ni et me kolmandamal päiwal Kröönlanti maad jälja tagga jo näijeme. Latse otassiwa sedda Mihkli päiwa römoga, kui Englide pühha, kun nemma neile tahtsiwa wersid laulda. Ent oh! se saije üts päiw täüs nimmitamata hirmo nink hädda. Sest päle se, et me hommogult warra ollime laulnu mõnne wersi omme lastega, tössi wasta kella kümme enne lounat üts marro tuul pohja öddangult, mes kolm päiwa nink kats ö läbbi mäsfasfi, ni et laiwa rahwas saggede hädda perrast puhkassi: „Oh me Summal! messuggune hirmus ilm om se ommete!“

Wasta öddang, kun se wäega fange olli, sündi äkkiselt üts köwwa löök, et laiw wärisse nink wabbissee, nink kif ärra ehmatassiwa, nink sest et me laiwa sissen es woisse teeda, mes se öigede olles olnu, nink

Kindmäste usksime, et laiwa olli katski lahbutu, sis karras Kaptein kajüttist, ehk laiwa kambrest laiwa lae pääl ülles, nink heigas: Nüüd om se meijega otsan! Kas töist laiwa liggi ei olle? Me sõnna löiwa meid läbbi, sest nemma fulutassiwä meile meije ello otsa. Me ollime ökwa Waldneri Emmandaga weikesse kambre sissen kük ütten koon. Minno eddimänne sõnna olli nüüd, et ma figil minno latfil üttel: Nüüd lääskime kük armsa Önnisteggia mannu, nink tahhassime henda kük walmistada, Täll ommi henge kätte anda. Kük naksiwä sis ütte hälega ikma. Üts üttel: Jah, me tahhasse hämelega Önnisteggia mannu minna, kui ta ennege meid tahhassiwä wasta wötta? Töine üttel: Läkem jälle taggassiwä Pihtenwelsi. Weel üts töine: Laskem seddamaid Önnisteggiat pallelda. Ma otsisi neid finnitada, ni häste kui ma kurbussen jöwwassiwä; ma anni Waldneri Emmändal kät, nink me andsime üts töisil kük andis, nink laulsime sis filma we pissarde al:

So filmi nink So suud, so ihho hatwatut,
Kumb siin me kindmä lotus, saap meil sääl
näтта antus.

Kige wurrissemisse nink mürrissemisse man, tussime meije ütte wäggewat Jummalä rahho henne sõame sissen; me ollime armust foggonä walmis armsa Önnisteggia mannu minna, nink tennassime tedda sõamest selle sure armo eest.

Kui me weel laulsime, nink eggal filmä pilgul surma otassime, aste kaptein meije kambrekesse sisse nink juttust meile, et se kange

lööf olles üts pikse lööf olnu, ninf et pikse laiwa sisse olles lönu. Pikse olles kats matrusid, kumma laiwa lae pääl olles saisnu, lönu, ni et üts olli mahha saddanu, ninf se töine olli paika pääl koolu olnu; se eddi-männe saas wahhest jälle ellole tullesma. Urmas olli se meile, et Kaptein sedda fik Dan-nemarki, makelen juttustassi, mes meije latse ei moista, muido olles nemma weel ennem-bide pelganu. Kaptein juttust weel, et tullesi es olles weel mitte middäke tutta, ninf et en-nege kajutti affan katski olles lödu. Me nakkassime selleperrast jälle lotust wõtma, et se Issand meid weel se förd saas läbbi aw-witama, kun kül se marro tuul weel hirm-saste puhhus.

Nüüd saije se wimänne purjo finnifeudetu, air saije ka finnifeudetu, ninf laiwa jätteti nüüd tormile uinf merre lainedele kätte. Laiwa nakkas nüüd ni hirmsaste möllem-bide külle pole löma, et se woimata olli, neid asja kambre sissen finni piddada, kumma nüüd üts töisse kala päle kullussiwä. Latse selleperrast önnetusse eest hoida, panni ma selle weikesse kambre sisse eggäütten nuffan üts; waiklikult jäiwa nemma seddatwisi mahha lammennu ist-ma, ninf minna istse neide fõrwale fik en-nämbiste waiki, mönniförd laulsiime ennege ütte wersi wahhel. Oh ne päiwa ninf es-si-ärratikklo ne ööd, ne olliwa otsata iggawa; se ainus römustaminne olli werside laulminne.

Se piksest lödu matrus jätteti nisammute merre sisse mahha. Temma olli üts waiklik, mostilik inniminne, ninf olli seperräst figile laiwa rahwale armas, täl olli üts wanna

emma, ning siis läsk sööfar, kea temmast saiwa ülles petu. Se tõine matrus sai je jälle terwes.

Tõisel tormi päival olli se tunnistus: Summal, Sinna ollet fige ma ilma otsa, ning ka perrametse merre were lotus! Ning se tõine tunnistus: Kuis teije ni pelglikko ollete, teije wäitd uskja? Kui ma neid luggessi, siis tulli Kaptein kajutti kambre sisse, ning üttel: Urge olge ennamb mitte ni pelglikko! Summal arwitap meid weel se kõrd. Ning sel 1^{mal} Oktobril wasta öddangud löppessi se hirmus marro tuul, ning meije luggessime nüüd sedda tunnistust: Isfand om meile sure asjatennu; sest olleme röömsa. Oh! kuis olliwa meije sõame täüs kuttust ning tenno Isfanda wasta, ning meije säädtime hendale sedda päiwa üttes essiärralikkus pühha mäletusse päiwas.

Kaptein ning se eddimanne tüürmees es woi mitte sedda heitimist liikmidest ärraunnetada ning se kaptein olli terwe reissi pääl iks pool többinne. Perran se et me nüüd kats nädalit iks perri tulega purjotassime, ning jo lotassime, ütte lühhikest reissi sada, nakkas tuul meile jälle wasta. Sel 11^{mal} Oktobril, kui se 17^{nes} päiw merre pääl, olli ilm ni waiulik, et me laiwa lae pääl ütte laulutundi woissime piddada, mes minna klarnetti puhkmissegaga juhhatassi. — Wäega arwaste woissime meije laiwa lae päle ülles tulla, sest et se laiwa henda iks wäega ligutassi. Sest et se laiwa Englandi- ma- kuningaga lubbaga olli wälja lännu, siis olli täl ennege kolmas jaggu ülge raswast lubbatu sisse wötta, mes

se laiw jötwasfi kanda. Nüüd saiwa kül felle assemelle kiwwe fisse woetus, ent laiw olli ommete lae poolt tühhi, ninf selle perrast lifusfi ta wäega. Üts förd sais minno wanfemb tüttar omma noremba sösfarega, mes temma üsjan olli, ninf saije foggematta ülle terwe fajütti kambre pörmandu kapteini kambre fisse wisfatus; sure peljoga näije ma sedda, peljaden et neile kahjo sai, ent mohalden tulliwa möllemba mulle wasta.

Sel 19^{mal} ninf 20^{mal} Oktobril olli meil wäega fange pohja hommogo tuul, mes kapteinit faggede puhkama pand: Oh, Jesus Kristus, atwita meid! Sel 20^{mal} öddango pool, üttel ta mulle: Laske ommete latsfi jälle nakkada laulma, fis saap ilm jälle parremb!

Ma römustasfi neid fis se pole, ninf se olli ka ni, kui olles se meije usfu perra sündinu, sest sel 21^{mal} Oktobril olli jälle wagganne ilm. Se olli ka meije suur ön, sest kui päiw olli töšnu, fis näggime meije jälle maad.

Ent selle ülle es olle laiwa rahwa man mitte suurt römo, sest kui se tüürmees omme merri kaartid ülle kaije, fis saije selges, et se olli Irlandi ma saar ninf et se fange torm meid wäega öigest teest olles förwale ajanu.

Kif purjud saiwa nüüd üllestömmatu et me jälle maalt ärra saime, ninf üts fange louna torm tuli meile se tarbis abbis. Sel 25^{mal} näijeme Skotlandi ma randa. Ent öfel tuli jälle üts fange torm, mes meid jälle sinna taggassfi aije, fun me enne ollime olnu. Kaptein wöt nüüd ette, pohja poolt Skotlandi ma ümbre minna. Seddawisi saime

pohja merre sisse, nink meil olli ennege ütte päiwa reisimist sinna Leiti saddama, kohhe meil waja olli minna. Ent nüüd panti meid ütte kätte näddali pikka kannatusse koli alla, sest kanged tormid aijewa meid nüüd seni Prantsusfema wereni alla, fun me wäega pelgassime, et me Prantsusse rahwast saasse finni woetus.

Mõnne lairwa tullirwa kül meije päle, ent nemma kändsirwa ifs jälle kõrwale. Selle reisi pikkendamisse man olli mul se wäega finnitamisfes, et ütse päiwa tunnistus meelde algat: Mes minna nüüd te, sedda ei tija sinna nüüd mitte, ent sinna saat sedda perrast teeda sama. Sel 1^{mäl}et Nowembril olli ütse wäega utsunne päiw, ütte kange louna tormiga; se olli se seitsemes torm, nink ka se wimänne terwe reisi pääl. Louna ajal läts ütse suur lairw kolme mastiga öige liggi meist möda ilma innimisseta; ma rühkfi ülles lae päle, ent laine löirwa ni hirmsaste, et ma pea jälle ka jütti kambre sisse paggesfi.

Sel 6^{mal} Nowembril üttel meile se kaptein, et meije wessfi nakkassfi löpma, nink selle perrast es anda meile seitse henge pääl mitte ennämb kui kats toopi wet päiwa päle juurwa, mes meije weifeste latsile, selle köirwa lairwa roa man wäega rasses läts.

Ent tänno Jummalale! se hädda püssis ennege wiis päiwa, sest sel 8^{mal} Nowembril saime perri tuuld; wasta öddangut näijeme maad, nink sel 9^{mal} saime Edinburgi merre su sisse. Nüüd woisime terwet päiwa: maad, moisad, küllad nink ütseffko maju nätta, mes latsile imme olli kaeda, sest et Kröönlandi

maal neite nisuggust konnagi es olle weel sil-
mille tulnu. Meije es oska neide mitma
küssimiste päle; Rae! mes se om? Kuis se kut-
futas? Gastust anda. — Sel 11^{mal} Novem-
bril tullime sis Leiti saddama sisse, mes sure
Edinburgi lina allew om. Edinburgi liin
om Skotlandi ma pä liin. Mönne sadda
laiwa olliwa selle saddama sissen jo ankrot
sisse lastnu. Oh, kui söamest tennolik ollime
meije nüüd armsa Snnisteggia wasta, et
Temma meid senimani olli awwitanu, nink
et me häste nink kil hä terwussega male jälle
ollime fanu.

Kui es olles abbis tulnu
Summal omma palgega,
Mitmast häddast pästada,
Olles ma jo huffan olnu.
Ilma asja kadduwa,
Temmä arm om löpmata.

III.

Paikale tullemine Skotlandi: male nink reis-
minne Skotlandi maalt Bulneki foggodusse
pole, Englandi: maal.

Pea tulli nüüd Hollandi ma laiwa Kap-
tein, nimmega Heeren, ke Wellistega tutwa
olli, nink töije minno ütte oppetaja mannu,
nimmega Puller, ke ülle paar tunde aiga min-
noga lönnel, nink paljo waise Kröönlanti ma-
rahwast hendale last juttustada, mes tedda
ni ligutasfi, et filmawessi ülle temma pösse
mahha joosk. Kui ma jälle laiwa mannu
taggasfi lätsfi, näije minna nink kaptein Heeren

ütte suurt hulka rahwast ütten laijan ulit-
 san kofko koggotu ollewat. Me himmustas-
 sine nätta, mes säääl olles sündinu, nink pan-
 nime wäega immes, kui meije nätta saime, et
 se olli Waldneri Emmand minno lastega, mes
 kesi rahwa hulka sean sais. Meije laiwa
 kaptein olli weidi neidega lina lännu, nink
 seddamaid koggossi neide ümbre suur hull
 rahwast, mes neid hä melega tahtsi nätta,
 kumma latfile ubbinid nink kofke kinksiwa. Ma
 otsisi nüüd Welliste tallitaja, se Ripsoni Herra
 ülles, se minno söbbralikkult wasta wöt, nink
 meije eest, ne nelli näddali, mes me siin olli-
 me, kui essa, hoold kand. Temma palsei meile
 lina üllembide polest sedda lubba, et me ütte
 forterit linan woisse wötta, et me kül üttest
 maast tullime, mes Englandi ma rahwaga
 södda piddas. Se Kaptein Heeren, mes selle
 söa perrast, kats ajastaiga omma laiwaga siin
 wangin olli, saatsi minno sis figen kottusfen,
 kui kele tõlkjat, nink teggi minno mitto Sum-
 mala armastaja rahwaga tutwas, kea sen li-
 nan elluwa. Paljo neist lätsiwa oppetaja
 Pulleri näddala palwe tundi, kun ka Sum-
 mala rigi laotamisest ette loetus sai. Se
 wirrotasfi neid sis eenpalwet tetta nink nemma
 pannitwa ka kofko, mes selle nouwole abbis
 tuli. Kui ma üts körd neide osausfen olli,
 mäletas se oppetaja Puller minno nink minno
 reissi seltsi, nink ka sedda Summala tööd
 Kröönlandi maal; temma juttust ka mönd asja,
 kumma ta minno käest Kröönlandi ma rah-
 wast olli teeda sanu; palwe sissen mäletas ta
 sis kif sedda jälle, nink üttel sis lõppetusfen:
 Sest et nüüd täamba siin üts welli Kröön-

landi maalt om, sis wõisfi Summalaga jät-
misses fik, kumma õsfaussen ommawa, tälle
häär kät sõbbrusse tähhes lüüwa. Minno
kästi nüüd ette astu, eesmält tulli sis meeste-
rahwas, nink päle se naiste rahwas, nink
löüwa mulle ütte wäega sõbbralikko wisiga kät,
nink mulle olli se armas, et se neide man ni
latselikkult saije tallitetus.

Ni kawwa kui me uüüd sen linan jäime,
saije meile sis ni paljo armo nink sõbbrust
näütetu, et me saggede häbbi nink rõmo per-
rast piddime Dnisteggiat tennama. Ka
meije korterin tulliwa ne sõbbra meid kaema,
kumma Edinburgi nink Leiti linan elliwa.
Meije latsi tahtsiwa nemma ennämbiste nätta
sada, nink olliwa wäega armolisse neide wasta;
saggede nemma ütliwa: Oh mesfuggutse illusfa
latse! Nemma piddiwa neile sis Kröönlandi
ma-kele-wersi ettelaulma.

Eggal päiwal saime lounas nink öddan-
gus wälja palloldu; sis piddi minna neile sedda
Kröönlandi ma-kele „Essa meije“ ettepallega.
Nisfuggutse wõruste man, mes saggede wäega
sure, rikka nink tarka rahwa man sündis,
panti mulle sis immelikko küsfiuissi ette.

Ma puhkassi sis waiklikult Dnisteggia
pole, et Temma minno tahhas kinnitada, et
ma muud es kõnneles, kui se mes Tälle auwus
nink rõmus olles. Temma kinksi mulle sis ka ar-
must, sõnna nink tarkust, nink minno armas
kaptein Heeren üttel sis jälle fik, mes minna
olli kõnnelnu, Englandi ma-kele sissen ümbre
ütte sõamelikko, allandlikko ollemisfega. Üts
wanna aus Dppetaja pand sedda küsfiuist
ette: Kas Kröönlandi ma-welliste sean ka pil-

kajid olles, nink kas me, kui neide oppetajad neid lasseste pühha lawwale minna? Ma juttusti tälle se päle: et me Kröönlandi marwelliste foggoduste man egga förd, kun pühha lawwale käümist om, eggäüttega nelja filme al künnelessime, nink no, kumma me sis pilkja arwasse ollewat, pühha lawwast mahajättsime, ent se tulles, Summal tenno! wäega arwaste ette. Se olli täl sis wäega armas kuulda, nink üttel: Teil om selle asja man parremb förrapidaminne, kui mul, sest ma pea ka rahwast, kellel öige söame tundmist ei olle, lawwale wõtma, nink se om üts rasse asfi. Üts töine oppetaja, nimmega Brun, pand mulle ütten suren seltsin sedda küssimist ette: Mesfuggune oppus me Kröönlandi marahwa wan olles prufnu, mes neid fige hölpsampide olles üttes öiges risti rahwas tennu? Se päle kostsi ma: Meije tundminne olles meid oppetanu, et se mes söamest tulley, ka söamette olles lännu, — nink et fige meije oppusse pohhi seddawisi ifs olles olnu, kuis ka Apostel Peter sest juttustap:

Se Söonna Jesussest sest ristipodust; se olles Kröönlandi marahwa söamide päle fige surembat wägge näüttnu, nink neid sönnu nink teggude polest öiges risti innimisses tennu, kummaast, Summala auwus, ka paljo eenfojo neide sean olles löida. —

Sel 21^{mätfel} Nowembril tulli foggoniste otmata Niri foggodussest, ütte päiwa reismist Edinburgi nink Leiti linast, se Welli Bird meid kaema. Se olli suur rööm möllembilt poolt, ehk temma kül wäega weidi Saksakeeld moist. Me laulsime möllemba sedda wersi ütse:

töisfega: Nüüd wötkem Summalat 22. meije poolt saksakelen, temma nink temma kaas, welle poolt Englandi maakelen. Se armas oppetaja Puller palles meid sel 22^{mal} Nowembril omma ferrikutte tulla, et me pühha lawwale sääl läässe, mes me sure söäme önnistamisfega ka teggime.

Welli Bird piddasfi päle se sis sedda juttust, mes foggodusse poolt sure tähhelepanemisfega saije kultu; nüüd saije minna palheldus, ütte saksakele juttust piddama; ent sest et keake sedda keeld es moista, sis wabandasfi ma henda. Et ma nüüd ommete selle armsa rahwale middake wois piddada, sis kirjotasfi ma ütte lühhifest juttust ülle sedda tunnistust: Nätse, se om Summala woon, fe ma ilma pattu kannap nink pallessi kaptein Heerenit, sedda Englandi maakeelen ümbre tõlkida, nink luggesfi sis sedda juttust neile ferrikun ette.

Minno kolme ajastaline tüttar, Katrina Elisabet olli sel 15^{mal} Nowembril äkkitselt többitses jänu, nink sel 24^{mal} wöt Summal tedda, mulle sures wallus, henda mannu. Kui temma koolma naksfi, sis laulsime mönne wersi temma sängi man, nink minna anni tedda ütten palwen põlwele pääl, Issanda temma fige parremba söbbra kätte.

Kui ma tedda sisse önnistasfi, sis teggi temma omma wiimäst hõngo tõmbamist selle sõnna al: „Rahho olgo sinnoga!“ Paljo tulliwa nüüd tedda kaema, nink temma illus näggo teggi figile tullejil suurt ligotamist; sel 25^{mal} Nowembril olli temma matminne ma matmisse wisi perra. Mul anti, mulle rõmus lubba,

omman Porterin koltjaga tetta welliste wisi perra; ma laulsi mönne werfi, pidbassi lühhifest kōnnet minno latsile, nink luggessi sis meije matmisje liturgiat.

Kik Skotlandi-ma söbbra, kumma pisti täüs sedda tarret täütsiwa, wallassiwa minnoga paljo silma wet. Se koolja saatminne läts nüüd läbbi lina, matmisje kottusse pole, nink koolja saije ilma pallemisse, laulmisje ehk önnistamisfeta mulla sisse pantu. Summalal ütfinda om se teeda, minkperrast se tälle mele perrast olli siin wöral maal, minno tüttifest kōddo kutsu, nink Temma ütfinda jōus ka minno söand selle ülle rōmustada, mes eggakōrd, kui ma matmisje aijast möda lätsi, saije wastsest hawatu.

Kui temma armas emma Kröönlandi-maal enne minno reismist sel 19 mal Maijil selle ajastaja sissen kōddo kutsutus saije, nink temma kui koolja kirstun omman walgen färkin nink mönne lillikesse käen, saije kōggodussele näütetus, naksi minno tüttar kurbusse assemelle, ülli wäega henda rōmustama. Ta joost Welliste nink Kröönlandre rahwa mannu, neile juttustada, kui illus nüüd Mama om.

Kui temma käest saije küsitus. Kas temma emmat jälle taggasi tahbas, üttel temma: „Si mitte! Temma peab Önnisteggia mannu jäma.“ Perran emma surma teggi mul temma kaswataminne küll paljo murret, sest et ma tedda perre rahwa holele pididi jätma.

Selle perrast olli ma wäega tennolik, et ma omma tüttart selsammal ajastajal woisi saksa male kasa wötta. Temma olli rōmsa terwe reisi pääl. Wönnikōrd ennege üttel

emma: Minkperrast waijup laiw iks sinna
nink tänna? Kas sis laiw ökwa es wois
minna? Kui me male tullime, Leiti lina, olli
temma wäega röömsa; temma es tahha fon-
nagi sest maja mamast nink papast ärralah-
kuda, fun me forterin ollime. Többe sissen,
mes kümme päiwa püssis, maggassi temma
allati, ent kui temma ülles tulli, sis olli temma
wäega söbbralik, fillitas neid, fe tedda sääd-
lessi käed nink armastassi esfiärralde Waldneri
Emmandat. Taiwalikko römoga laulap temma
nüüd arwamata laste hulgaga üllewan taiwan
Selle kittust nink auwo, fe meid om lonu
nink ärralunnastanu.

Leiti linast reisisime nüüd ma teed möda
folm sadda kattesfa kummend wersta Bulneki,
koggodusse pole, Englandi male. Kui me
omme söbbru Summalaga jättime, Edinburgi
nink Leiti linan, sis sündi se mönne maja sissen,
et nemma meijega põlwile mahha fattassiva,
nink meid ütten palwen Summala hoidmissese
ärra andsiwa.

Kui me ärrasöitsime, olliwa paljo inni-
missese meije wanfri ümbre koggonu, kumma
söamelikko terwüssega meid Summalaga jätsiwa.
Meije söbbra olliwa fige neide kottuste pole
kirjotanu, fun me läbbi-reismisse man peasse
puhkama, et nemma meid armun wasta wõt-
tasse, nink seperrast saime meije figen kottus-
sen sure armoga wastawoetus. Issand Sum-
mal wois neile kil sedda armo nink söbbrust
armust tasjuda, mes nemma meile ni helde
söamega omma näütnu. Ütte wäega öune-
likko nink rutto reisi perra saime meije sis
sel 11 mal Detsembril Bulneki koggodusse pole,

fun me Summalat fige abbi nink armo eest
 sōamest woissime tennada, nink fun me sure
 armoga saime wastawoetu.

IV.

Mullati, Poisi Renatusse ellust.

Renatus saije Wellitsille finkitu, kui nemma
 Launa-Amerika maal olliwa, ütten ma fottus-
 sen, mes Perbise kutsutas, kui temma wiis
 ajastaja wanna olli. —

Welli Kräbenstein oppas täl saksa kee-
 perra pea luggema nink kõnnelema, nink se
 poissikenne oppassi Welli Kräbensteinile jälle
 Indiandride, ehk sel sääl ellawa ma-rahwa,
 nimmega Urrawakkide, ma keel. Welli Krä-
 bensteinil olli üts jädwa himmo, Urrawakki
 rahwa seffa minna, nink kaeda, kas temma
 wahhest feddäke löwwas, kes armo oppust
 tahhas kuulda.

Ent sest, et temma weel es moista fedda
 Urrawakki rahwa keeld häste, sis kirjotassi ta
 hendale fedda ülles, mes temma neile neide
 lojast nink õnnisteggiast tahhas teeda anda.
 Sedda luggessi ta neile sis ette. Ent temma
 pelgas saggede, et se, mes temma midade ülles
 kirjotassi, neist pagganidest õigede es saas mois-
 tetus soma. Saggede pallesse temma Isfanda
 käest, tälle parrembat nouwo anda.

Kui se poissikenne liggi üttesa ajastaja
 wanna olli, awwit temma Welle Kräbenstei-
 nil kui tõlkja rahwa man tööd tetta. Temma
 olli wäega usutaw, tõttelik nink sõnnakuulja,
 nink põlgssi tõemelelikult Urrawakkide halwa
 paggana ma wiisi, nink selleperrast wois temma
 ka welle Kräbensteinil üts hä abbinne olla.

Sel 1746mal ajastajal tõlksima Wellitse temma abbiga Kristusse kannatusse:ramato, rahwa kelen ümbre; temma es olle sis wannamb, kui kümme ajastaja. Sefinnane ümbre tõlka: minne teggi temma söamel suurt tundmist. Welli Kräbenstein läts nüüd läbbi mötfa ninf lane:ma neid paggana koddasid ninf küllad üllesotsima, et ta neile pagganile kannatusse ramatust wois luggeda. Jesusse kannatusse ninf surma juttustaminne prukfi Summala waim üttes nõuwus, waise rahwa söand ligu: tada, ninf se olli neide söamidel wäega wasta: wõtlik. Rahwal olli hä meel temma tulles: missesf; mõnne, kedda ta weel kaemata olli jätnu, palsi tedda ka neide mannu tulla, kui temma omma poisikessega neide koddast möda läts, nemma tahhasse ka häemelega middäke ommast lojast teeda sada. Mönnikörd pididi ta kats ehk kolm körd sedda loetu jälle luggema, ninf nida hullusfi temma röömsa söamega omma poisikessega läbbi neide mötsu. Wimäte naksima rahwas welle Kräbensteinit esfi taggaotsima, tedda fuulma, kui wimäte ütte ajastaja perrast neide man ütts wirgo: minne waimo polest naksfi allustama. Kattesfa ajastaja perrast, olliwä jo nelli kümmend katesfa Urrawalki:rahwast ristitus sanu.

Kui se poisfikenne katstöistkümmend ajastaja wanna olli palsi ta wäega, öige kolidisse pantus sada. Wellitse saatsiwa tedda sis Pohja:Umerika:male Petlehemil koggodusse; sääl näutas ta henda wälja sure usfindusse ninf sönnakuulmisses läbbi. Kui temma mõnikörd näije, et Indiandre saiwa ferrifun ristitus, sis nakkas temma ka palcema, et tälle

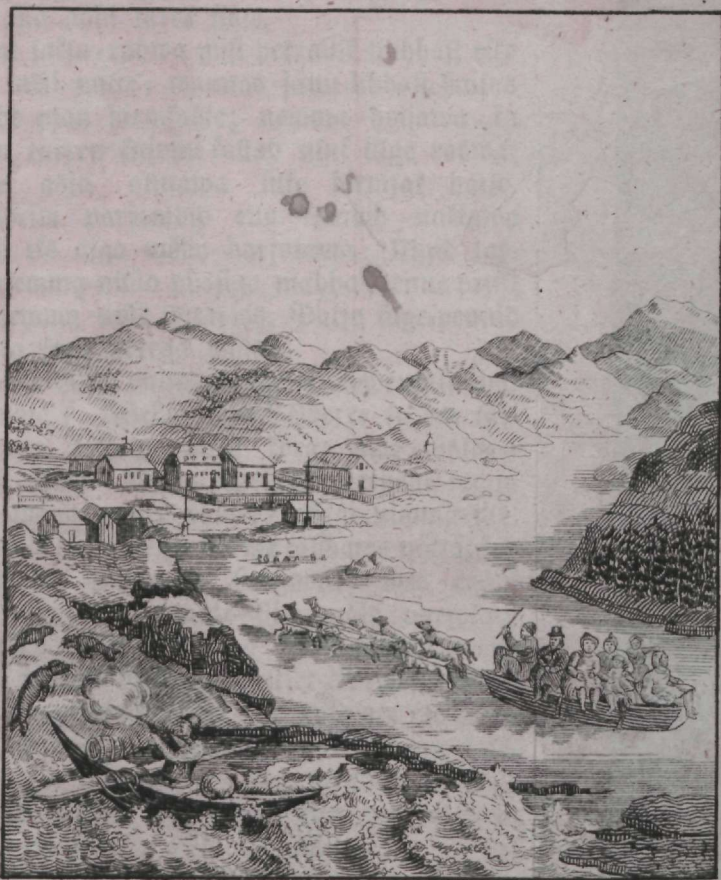
sesamma arm wois finkitus sada. Tälle fures römüs saije tälle sedda sowimist ka täüdetu, nink temmale saije nimmi Johannes Renatus pantu. Mönne kuu päle pühha ristmist woeti tedda ka pühha lawwale, nink Jesusse arm olli temma söame pääl wäggew. 1749 reisis temma welle Kräbensteiniga Europa male, ent kätte ajastaja perra nakkassiwa nöstme temma külge, nink Jummal kuts tedda wijes töistkümmne ajastaja wannausfen omma taiwa: likto önsusse sisse. Temma ihho korjus saije Herrnhuti matmissse aija päle mulla sisse mattetus.

V.

Kuis latse Labradori:maal ellawa.

Üts Issanda teender Labradori:maalt, kuts saggede latse Kleinwelle koggodusfen, Saksma:maal, henda ümbre, kui neil wagga aig olli, nink juttust neile sedda Labradori:ma luggu. Täl olli sis ka mönne pildi, üts ka Howwentali koggodusfest ni kui se om nätta talwe ajal. Se koggodus om ütte merre su weerde ehhitetu; taggan tedda tössewa sure kõrge pae: mäed. Merri olli finni külmanu. Ülge:penni tulles ea päle ülles; neid lassewa Labradori rahwas püssidega mahha, nink ne penni omma, heringi:kalladega, neide toidus; neide pennide nahhast tewa nemma hendale reiwast, neide pekkist sawa nemma hendale walgust nink lemmind, nink muidoke söwa nemma sedda kui ütte wäega kallist nink maggusat asja.

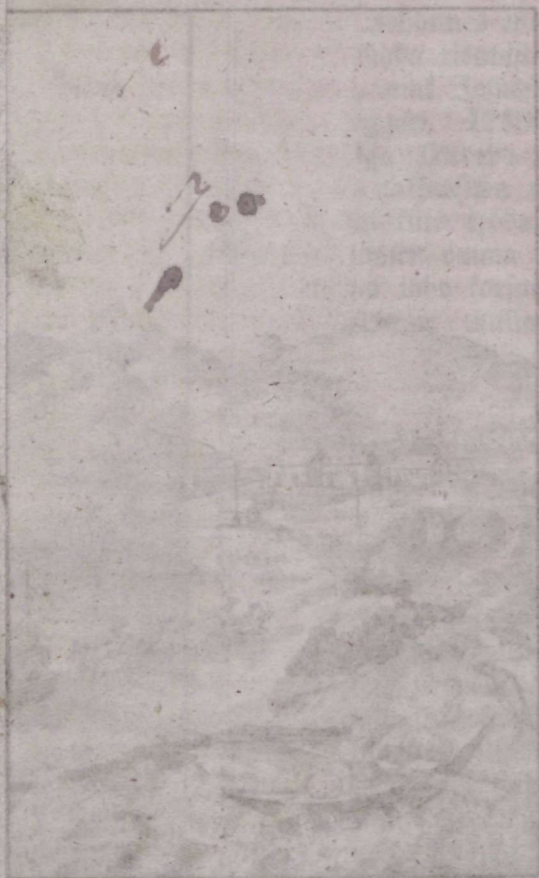
Üts latse küsse selle welle kääst: Kas neil ei olle ka mitte ello:maiju maast tettu, ni kui Kröönlandre rahwal? Welli koste: Mönne

Houwental Labradori-maal.

Joan

Jakob Jagersma

Handwritten text, likely a signature or name, written in a cursive script. The text is oriented vertically and appears to be written in ink.

allustatwa, pu honefesse hendale ehhitada, pan-
newa hendale ka üige pörmand, lawwast tettu,
nink raud ahhi tarre sisse.

Ent saksarahwa wisi perralist puhhast ello
ei olle neil mitte; wannas jänu lihhasst haisas
se neide man hirmsaste; nemma hoijawa ka
omman tarren kuionu kallad nink ülge raswa;
fik ne asja annawa ütte hirmsat haiso.
Ent weidi parrembid ello kombid nakkawa
nemma iks aiga mäda harjotama; ülgid las-
sewa nemma nüüd püssiga mahha; enne pruf-
siwa nemma nole se tarbis. Paljo ülge-pennid
sawa ka sure notega püüda.

Lats: Kas paljo mägge Howwentali üm-
bre omma? Belli: Jah! Merre su om tal-
wel eaga kattetu, nink kõrge mäe tösewa
taggast ülles. Ökwa Belliste herbeni tagga
tösesep mäggi, mes laiwa mäggi niimitetas.
Selle päle läme-meije, kui me tahhame nätta, kas
meie laiw, nimmega Harmoni, mes eggal
ajastal Englandi-maalt sija male purjotap,
pea tulley nink kummaga meije söbbra, meile
wastset toidust nink ka wastset Bellitsit torwa.
Weidi faugembal furra kae pole om üts töine
mäggi, kust ökwa hommogo pole wäega fore-
wete merre päle woip kaeda, nink ka ma sisse
ne mitto mäesid nink orgu, fenne wahhel illus
peddaja nink fuse möts om nätta.

Lats: Märätsel wisil söitetas sääl maal?

Belli: Ennege saniga wöime sääl maal söita.
Ne kõrge mäe ülle ei löida mitte hääd teed,
merre weren om mitto merre suud, et ei woi
enne söita, seni kui talwe külmi fik eaga om
katnu. Kui seddawisi ea fik merre weerd om
katnu, sis pantas kümme ehk katstöiskümmend

penni, kumma meije karja-pennide arwolisse omma, ütte sani ette, nink nemma söidawa sis kattesatöisikümmend wersta tunni sissen neidega.

Lats: Se om sis öige häste söitetu!

Belli: Ent ommete ka pelglik, kun tuul sedda ea katski murray, ehk kui tuisst tulley fogge-mata päle.

Lats: Mes sis tetta?

Belli: Rühhitas sis sure ruttoga merre weerde. Rahwas leikap sis ütte sure pikka waitsega sedda kōwwat lumme nelja nukkalisse tükkide wisi, nink kummitwa ütte hädda honet, kumma al nemma tükkiwa, seni kui se tuisst om möda, nink ilm jälle waggane. Misuggutse maija omma ni kōwwa, et neide pääl woip kōwwa, nink päiwal om se ni walge neide sissen, et me öige häste woifime luggeda, kui ka kii Finni om.

Lats: Misuggutsen majan wois ma ka ellada!

Belli; Kii! algmissen olles wahhest mele perra; sis om kii walge, läbbinättaw nink selge, ni kui Peter se eddimätsse eahone, mes temma Nawa jõe päle ehhitas. Ent pea lät kii Lampi suitsust mustas, nink kui sis allus-tetas, ütte kiowe päle kohwe ehk erved keta, nink nakkap sissest fullama, sure pallawusse perrast, ni et wessi maan lompil wisi om nätta, nink kigilt poolt tiskup wessi mahha, nink teep liggedas, nink kui sis pennid kii ka se hädda hone sisse sawa woetu, kumma kii ärrasōwa, mes uemman ennege woitwa kätte sada, nink eggauts reisimees üts tük ärra kuionu musa leiba saap sūwwa, sis ei olle se assil ni wäega lustlik, kui ta enne wahhest näüs.

Lats: Kuis lassewa ne penni henda sani ette panna?

Belli: Ni kuis lassep; bige pari wisi nemma ei lasse henda ettepanna. Eggal üttel om omma trengi, minnga ta om sani külge finni feudetu, nink se, kes fige parremb josep, juh; hatap neid töissi; kutsaril sani pääl, ei olle mitte ohje käen, enge üts piits, fenne wars wäega lühhikenne ent piitsa roost wäega pik om. Kui üts penni saap piitsa, sis purrep temma töist temma kõrwal, et ta josep. Kui neile näütetas ütte kalla ehk lingo, sis jossewa nemma ka; kui üts oskap linno häälid häste perratetta, sis kihhotap se neid ka, et nemma kõrwembide jossewa. Kui se te mäest alla lät, sis jossewa nemma saggede ni, et nemma ülle pä nink kala sattawa, nink sis lät kif seggatses.

Lats: Mes om sis nisugguste pennide toit?

Belli: Kige halvemba neist kuiwatu kalladest, ülge solikko nink nisuggust. Saggede peawa nemma paljo nalga kannatama, kui Eskimo; rahwal weidi samist om. Kui nemma naljatse omma, sis söwa nemma kif mes nahhast om, olgo rihma ehk mu asja puhhaste ärra.

Mõnne ajastaja eest tulli neide sean kool; minne, ni et nemma sabbade wisi ärrakoliwa; waine rahwas es tija sis mitte, kuis nemma omma kalla püüdmisse riistu nink nete peasse ütten sama.

Lats: Oh, se olli kül üts suur hädda, ni kui meije maal, kui hobbest ei olles.

Belli: Ommete olli ka Jummalala förm selle õnnetusse man tutta. Üts jaggu neist riistitu ma rahwast olli omma sanidega mõnd reisimist louna pole neide Europa ma inimiste manuu

tennu, kumma hendale sääl asfemid olkiva wötnu.

Europa ma innimisse kõnnelassiva halwaste wellitsist, nink kaublessiwa neidega, otssiwa neide nahku nink mu asju, nink anniwa neile selle eest wina ehk zukkrud, mes neile middake es awwita, nink esitassiwa neid sedda, wisi meije pallemiste nink mannitsemiste wasta, fige pattu sisse.

Nüüd piddiwa nisuggutse lusti-reissemisse mahhajäma.

Lats: Märätse omma sis selle rahwa piri rahwas?

Welli: Kolm sadda wersta ennämb pohja pole tulley jälle üts foggodus, nimmega Nain. Temmal om wäega illus fuse nink leppapumöts bige liggi.

Kats sadda wiiskümmend wersta weel ennämb pohja pool, ranna weren tulley sis Okafi foggodus, mes ütte sure saare päle om ehhitetu, nink temma ümbre omma ni sure kõrge mäe, et nemma kuus näddalit talwe ajal päiwlikko walgust ei sa nätta, sest et ne kõrge mäe kif ärra warjotawa.

Sis sadda wiiskümmend wersta weel ennämb pohja pole, tulley se wiimänne foggodus nimmega Hebron, mes eesmält kümme ajastaja wanna om. Sääl om rahwas ennämbiste weel paggana ussu al.

Lats: Juttustage mul ka weidi neide latsist, kuis neid sääl maal kaswatetas?

Welli: Neist ma ei woi paljo hääd juttustada. Neid kaswatetas halwaste, sest et wannamba neile middake furja ei kela. Essi ne wannamba, kumma jo omma ristitu, omma selle

sisen holetu. Nemma pelgawa, et neibe latse sedda neile jälle wannausen saasse taggassi tasuma, kui nemma omme latse karristasse. Ent ommete sawa risti rahwa latse paljo parrembide kaswatetu, kui paggana latse. Mönne päiwa perran sündimisse towa emmad neid jännessse nahha sisse mähhitu Welliste mannu, et nemma ristitus sawa. Enne kui sis se lats ferrikutte saap todu, sis pantas ta puhtas möstu ütte walge padja sisse. Päle ristimisse wöttap emma jälle last jännessse nahha sisse mähki, nink panney tedda sis ütte sure tasko, mes särki sissen jälga päle om tettu. Seddawisi kannawa ne emma omme latsi, seni kui nemma sure omma sanu, nink esfi jöw wawa löndi. Kui nüüd ütse lats wäega süggaweste selle tasko sisse alla waijup, sis rapputawa nemma ütte ehk töist poolt ni kawwa, kui lats jälle taskest wälja kaep.

Lats: Kas neil sis laste tarwis hällid ei olle?

Belli: Meist nemma middäke ei tija. Latsi pantas mönne jännessse nahha päle, nink neibega fattetas nemma sis ka. —

Lats: Mes nemma sis söwa?

Belli: Emmad immetawa omme latsi kolman dama ajastani. Kui wannamba ei jöwwa, jahho Welliste käest osta, kummast nemma puddro neile kedawa, sis purrotawa nemma neile kui watu kalla ehk lihha.

Kui latse surembas läwa, sis andas neile weikesse kuiwatu kalla kätte; perrast söwa nemma ülge penni lihha, kalla nink fige armsambaste pöddralihha. Nemma ostawa hennele Welliste käest ka jahho; kuiwatetu leiwa, leib nink esfiärralde erne.

Selle toitu man omma nemma ennämbiste terwe; konnagi ei kuulda neide man hamba wallo ollewat. Neide jooß om wessi, öllud nemma hämelega ka jowa, kui neil ennege om. —

Lats: Kääwa latse ka kolin?

Welli: Jah! neljandama ajastaja sissen nemma jo allustawa.

Nemna omma saggede õige wirga nink ussina kolin kääma. Ne õige wähhemba män-giwa putükkidega, kenne päle tähhed omma kirjotetu, niuk seddawisi moistawa nemma tähhed pea päest. Weikse latse tulleswa ilma kääsmatta koli, nink oppiwa eddimütsel talwel werima, luggema, nink werfi päest üttema. Ent kui nemma wannambas läwa, sis wähhändas saggede neide himmo oppi. Eõidas ka hulka sean nisuggutse laisa, kumma kuwetatwe läbbi selgede ei oppi tähte, ei ka luggema, ommete woip neile tood tunnistust anda, et ülle õige nemma koli wäega armastawa, nink tedda ilma häddata mahha ei jätta,

Nemna luggewa nink kirjotawa selgeste oppiwa werse päest niuk moistawa wisi illusaste laulda.

Koolmeister unnetap hämelega fik waiwa ärra, kui temma kulep, kuis laste suust ne tänno nink kittusse laulo Sunmalale auwus sawa laultu.

Lats: Ma palle, et Teije mulle ütte neide kele wersüke laulasite?

Welli: Hämelega.

Wiss: Ma tenna so et ollet mo. —

Jesusse naeg listiga

Luk siarpagit manna:

Uwolume teššiforminga
Illingnit perfonnange.

Se om meie telen: Aige? armsamb Jesus!
Ma palle sinno nüüd, hoija minno, et ma
Sinnust ärra ei ešši. —

Lats: Kuis katwa kääwa nemma kolin?

Belli: Ei olle neile aiga pantu. Tüttarlatsse
kääwa seni kui kutwetöisikümne, ja ka kattesä-
töisikümneni ajastani; sest kui neid ka kolin-
laste arwo ei arwata, sis istuwa nemma neide
saina were penkide pääl, nink kuulwa weel,
nink luggewa pibli ramatust perra. Poislatsil
om töisiküsi; ne läwa 12^{nel} ehk 13^{nel} ajastajal
jo jahhi pääl omma eššadega, ehk saatwa muido
eššat kui temma wälja šöitap.

Lats: Kas neil ka wahhetuudi jahhutamis-
ses antasse?

Belli: Jah, kül! Merre weeren mängiwa
nemma konna karpidega. Sis harjotawa pois-
kesse henda ütte merki perra ubbadega wiškama,
sest et se neile wäega kallis lät, kii püššiga
laškma. Ea pääl om üts pois ülge pennil
sarnane, nink töise romawa ea pääl tedda kinni
wõtma. Soo kannade nink jännesside lašš-
minne om ka poisikeste jahhutaminne. —

Lats: Märätse reiwaga katwa nemma henda?

Belli: Enne olliwa nemma kii ülge-penni-
nahkuga kattetu, ent nüüd kannawa nemma
Europa, ma reiwid, kumbe nemma kii ülge
rašwa niuk ülge nahhade wasta šisse wahhe-
tawa. Dnnmete om üts Eskimo poisikenne
ülge reiwaga paljo illusambaste kattetu, kui
kallewi reiwaga, mes pea katski lät nink mustas
saap. —

Ent kui latsil ešša ei olle, kes murretsep

neile sis reiwid? ommete emma ei jöwwa filge penni püüda?

Welli: Misuggutsil latzil om kül waiw ella, da, ka neil om waiw, kenne esfa om waise terwüssega, ehf sündimata, nemma hulkuwa sis kül wäega haltwal wisil ümbre. Wellitse awwitawa neid sis kül wanna reiwa tüffidega ni paljo, kui neide jõud kannap; jaggede tuw was neile ka Europa maalt abbi hä ossawõtja söbbrade polest, kumma reiwid saatwa armo melega. Pühhikesse aja eest koli üts kattetöist, künne aasta wanna poisike ärra, ke omma nörkas jänu esfat ütte weikesse sani pääl, fige kottusse päle weije, kus temma tahtsi minna, kui ka temma lastmisse päle wälja läts. Se olli üts armas poisikenne, kenne päle olles woinu lota, et temma üttes kõbliffus inni misses olles sanu. Enne surma üttel temma ommile wannambile? ninf suggulastele, et nemma temma perrast es peasse mitte ifma, temmä lääs Jesufesse mannu. Nemma peasse temma koolmeistret temmast terwitama, ninf neile üttelema, et temma olles üllewätse römo paika lännu, ninf lotas sääl neid jälle nätta sada.

Lats: Kuis ellatas sääl maal suwwe ajal?

Welli: Sis reisiwa rahwas ülle ne kõrge mäe süggawaste ma sisse, kun muud ei olle kui suur möötmata samble; so, sääl ei olle rohto ei ka mötsa. Ent sääl omma pöddra, ninf mönnikörd ka ne sure müsta karro, kumma nemma sis lastewa. Neide suurte jerwe sissen omma sis ka ne lõhhe kalla wäega rohkeste, kumbe nemma sis püüdwa ninf kuitatawa. — Saggede ellawa nemma möune kuud, lats

sadba wersta koddost säääl nink towa sis hääb
faki jälle koddoo.

Lats: Ent mesperrast läwa sis emma nink
latse esfaga kasa jahhi päle?

Belli: Se ei lä töist wisi häste förda.
Kui Latse emmaga koddoo jäässe, sis es olles
neil mitte middäke süwwa.

Es sal om ka abbi tarbis, temma reitwid kuitwa,
tada niuk parrantada. Söök om waja keeta;
Pöddral kumma lassewa, om waja nahka
mahha tömmata; lihha peap kuitwatetus nink
paigale pantus sama; säääl om iks teggemist
küllatt. —

Lats: Ent sis ei tulle latši jo mitte suwwe-
ajal foli?

Belli: Se om nüüd kül kahjo, mes ei las-
se henda mudutada. Talwe ajal peawa nem-
ma sis jälle ussina ollema,

Lats: Ent Welliste latšist ei olle ma weel
paljo kulda sanu, kuis nemma sis ellawa?

Belli: Neid hoijetas kül ennambiste, et
nemma Eskimo lastega paljo kokko ei sa, sest
et rahwa latse wäega kassimatta omma. Ka
omma neide penni wäega kurja; ne joseswa
figen kottusfen ümbre nink selleperrast ei toh-
hi neid paljo wälja laste. Ne penni pur-
rewa pea, sest et nemma näljatse omma.
Kolm werandal jaggu aastast kääüwa Wel-
liste latse ütte särkiga kattetu, mes rebbaste
nahkast om tettu. Se läbbi, nink et nemma
ennambiste tarre sissen peawa ellama, jäwa
latse wäega pehmes, nink et nemma töiste
lastega kokko ei sa, kaswawa nemma wäega
julges. Seperrast om se neile üts suur ön nink
tullu, et nemma saksa male woowa todus

sada, kun nemma kõlblikkuis innimissis kas-
watetus sawa. —

VI.

Suttustamisfe Englandi sukkro saardest.

1. Negride ussina kolimaja ehhitaminne
Petelin, Kristowri saare pääl.

Kui 1834 ajastajal Englandi ma saarde
pääl perris orjus saije lõppetetu nink kii latse
kumma weel kuus ajastaja wanna es olle,
figest orjussfest saiwa wallale lastu, sis soow-
siwa kii Negre rahwa wannamba, kumma risti
ussun ellasiwa, et neide latfile olles ütte koli-
maja ehhitada, kun latse päiwa ajal middäke
hääd woisse oppi. Seni ajani olli latsil enne-
ge pühhapäiwal kella 2 — 10 neni enne lou-
nat ütte koli petus sanu, ent neil es olle
kolimaja. Sis möttel se sääl ollew welli: Kui
nemma sedda nida teesse, kui Negri perran
marrotuuld wõtwa tetta, sis saas pea koli-
maja walmis. Perran ütte nisuggutse mar-
rotuuld sel maal, mes saggede kii neide maju
ümbre ajab, läwa nemma mötsa, ragguwa
puud mahha, lassewa tulpad ma sisse, neid
wähhembid osse prufitas paride tarbis, nink
kattust katwa nemma sukkro-roo lehtega, mes
neide kelen Tras kutsutas. Neid lehte keudawa
nemma pu juurde keidissega paride külge kin-
ni. Üts mötsa pu lassew neid jure kümme
wai ennamba sülda ossadest mahha puwwa,
nink kun nemma ma külge küniwa, sis löwa
nemma jure ma sisse, mes nisammute peawa
kiku abbel. Se pu om jo lojast nida lodu,
et temma ossade küllest pikka jure mahha mani

fastawwa, mes omma jure ma sisse löwa, fed-
 da nemma feidistes prukiwa. Uttel pühhal
 päle juttust, saije se negridele sis ette pantu,
 mesuggune häteggeminne se neide lastele olles,
 kui neil ennege nisuggust maja saas, kun nei-
 de latse kaemisse al saias nink kun nemma
 nore latsest sani saasse harjotetu, middäke oppi
 nink Jummalat pallega. Se olli figil mele
 perra. Sis saije arwatu et eggäüts mees
 peas ütte posti mötsast toma, eggäüts nais-
 terahwas ütte paripuud nink eggäüts lats
 saiwast nink pu feidiht.

Kuis römüst henda se elli, kui jo ees-
 päiwa hommungult warra temma ülles saije
 kutsutu, nink temma läwwe ette ne posti
 jo saiwa todü. „Essand!“ saije ütteldü: „siin
 omma kolimaja posti.“ Neegre joostsiwa woi-
 do ütstõisega; eggäüts tahtsi fige illusambid
 pestid tutwwa. Üts tõije usse posti, tõine
 nukka posti, nink eddimätsse päiwade sissen
 olliwa jo nellikümmend ärratodu. Naise nink
 latse teggiwa ka mes nemma joudsiwa. Üts
 hämelelinnewalgesaks, ke toost tööst römatausi, tõi-
 je õlgi kattusse tarbis. Üts frisilik laiwa kap-
 tein, kes liggi ellas, tõije naklu nink rauda
 lenfide nink mu tarwiduste päle. Üts armos
 linne kaupmees kinksi lawwad. Lühhidelt,
 ütte näddali sissen olli fik fokko todü, ni et
 poolpäiw, mes negridel priis anti, se wois
 ülles tettus nink kattetus sada nink pühha-
 päiwal päle juttust saije se pühhalikkult sisse
 õnnistetü. Kes olli sedda kattessa päiwa enne
 möttelnu? Se olli nüüd wannambil suur röm,
 et neil üts maja olli, kohhe nemma omme latse

woisse sata, kun nemma hä üllekaemisse al woisiwa werima nink luggema oppi.

Ent latfi eessi römustiwa henda weel paljo ennämb. Se assemel et nemma seni ajani eggal hommogul piddiwa witsaga kofko ajetus sama, et nemma wannambidega wäljamätse nurme töle lätsiwa nink sääl terwet päiwa pallawust nink porri, ilma reiwata, pidasiwa kannatama, woisiwa nemma nüüd warjo al istu. Wannamba murretsesiwa latfile ka hammetit, kumma päle nemma es olles weel mitte möttelnu. Latse tulleswa enne lounat wašta kella kümme, nink jäwa foli kella 4ⁿⁱ päle lounat. Eggaüts lats toop weidi kōwwas fedetu puddro, nink ütte tükki heringit kasa, mes nemma ütte weikesse annuma sissen kannawa ehk ka mönne sure lehhe sisse mähhiwa, se om neide louna. Mönne tulleswa ennämb wije wersta ma taggast. —

2. Kuwe ajastalinne lats Lowisa, kes Tohtoris kutsutus saije.

Lowisa olli üts neist Welliste latfist selle saare pääl, nink saije lina todu, et tälle nöstme saasse pantu. Kui Tohter temma hõlma paljas teggi, üttel ta latsele: Kae nüüd weidi töise pole! Ent temma ütiel: Ei mitte ma tahha hä melega nätta, kuis se saap tettus; minno Eessa om mulle jo üttelnu, et se ei te ennämb wallo, kui fihholanns pistap, nink sedda olle ma küllalt harjotetu. Nüüd panni ta häste tähhele, kuis ütte töise käest nöstme mädda saije woetu, nink ütte weikesse praokesse sisse pantus, mes Tohtri herra tälle nahha sisse olli leikauu. — Perrast mönne näddali näggi se finnatse latse eessa seitse negre latsekesse läw:

we een istwat, kummil illusfa sure nöstme omman hölman kandsiwa. Ne es olle ennege mitte öige päifa päle pantus sanu; temma küsse neide käest: Mesfuggune Tohter om teile neid nöstmid pandnu? Latse ütliwa: Tohter Lowisa, teije lats; temma olles, ütliwa nemma, wötnu, umblemisse kolin omma nöglakest, sellega olles temma eesmält omma nöstme sisse pistnu, nink perrast negre latsile nahha sisse pistnu, nink sest olles neile ne illusa nöstme tulnu. Se tö teggi latsil ütite otmata römo. Tohter küssip eggäüttest latsfest, kellele nöstme sawa pantu, ütite hõbbe rubla waiwa rahha. Sest et nüüd wannambil sedda masfu waja es olle, sis ostsiwa nemma selle rahha eest eggale latsile ütite illusfat wastset pühhapäiwa hammet.

3. Kolirööm Antigua saare pääl.

Kresehillin, Antigua saare pääl, olli üttel päiwal suurt römo tutta. Üts fasti täüs reiwid poislastele, nink üts töine tüttre latsile, tulli Europa maalt laiwaga. Se welli kirjotap sest: „Me olleme ütite römo tundnu, kumb om wäljäuitlematta, nink kummast ka Teije arwo ei woi sada, ni kui üts pimme päiwa walgussesi. Se olli öige waja, mes Teije ollete saatuu, ka kif ne linnatse hamme. Nüüd om meil pühhapäiwa nink näddali hammit waisile negre latsile. Wõtke söamelikko tenno fige selle eest, minno nink Negrیده laste käest.“ Wiimsel koli päiwal enne Kristusse sündimisse pühha tulli meije saare Kubberneri herra meije koli kaema, nink kintse

wellele weidi rahha, latsile selle eest fringlid oftma pühhis, römüstamiseses.

Ne saiwa sis seddamaid pekkre man pal, Ieldu tetta; mönne töise ande tulliwa weel mannu, ni et figile latsile middake wois jaetus sada. Ni pea, kui juttus Kristusse sündimisse päiwal olli lõppetedu, sis saiwa fik ne ande ferrikutte todü, ninf förra perrast ütte sure lawwa päle pantu. Kella lömisse perra tul, liwa nüüd fik ne latse pari wisi illusa werst laulden ferrikutte, ninf saissiwa katte ridda perra pisti. Eggal üttel olli puhhas pühha: päiwa hamme säljan. Kif neide palge moh, haldaßiwa römo perrast. Eggal üttel anti saiwa, ütte weifest ramatofest, ehk mu tullo, likko asja, selle perra kuis nemma kolin olliwa opnu. Se olli ka figile koolmeistrilo wäega armas, sest nemma es olles möttelnu, et koli üllemba olles ni rahhule olnu neide töga. Lõppetuseses, kui eggauits olli omma römüstust sanu, sis laulsiwa fik sedda laulu nelja hälega: *Huw Summalal! Temmast tul, lep fik ön x.*

Päle Talwiste Pühha tuli ka üts herra Englandi maalt, kes wäega rikkas olli, ninf läts koli kaema. Temma küßimiste läbbi pid, das temma latsi paljo aiga kolin, fun temma neide käest küsse, kas nemma fik Piibli juttustamisse ka tiasse ninf nemma jöwwasse tälle fige küßimiste päle kosta, mes temmal wäega rööm kuulda olli. Luggeminne ninf Piibliß fik juttustamisse pääst teeda, om iß meije pä asßi olnu, üttel koolmeister; ninf meije Negride latse Antigua maal moißiwa wahhest ni paljo sest, kui konnagi ne latse Europa maal.

Nüüd omma liggi kats saddy fohi latse meije Krefehille fohin. Pühhapäiwa fohin omma ni paljo latfi, et nemma ei mahhu pisti fohi tarre sisse. Seperrast omma Wellitse allustanu ütte surembat fohimaja ehhitada, sen lotussen, et meije armas Issand pudus- selle saas abbi saatma. — Sest enne mälle- tedu andest saiwa katstõistkümmend hammed neile latfile hoijetu, kumma kaugelt tulleva, nink te pääl wihma läbbi liggedas omma sanu, et nemma sis fohi sissen kuuwat reiwast sälga wõiwa wõtta. Wõnne õige waise laste päle saije ka mõtteldu, kumma koggoniste ilma reiwata omma, nink uida sis woisse ka fohin käwwa

4. Weikesse Negri - latsekesse Anna õnsalik surm, juttustetu üttest musta Negre Abbilisest nink Koolmeistriist.

Pühhapäiwal päle ferriko latfi ma weikesst Annat kaema, nink löidsi tedda wäega haige. Kui ma temma käest küsse: Anna, pelgat sa surma? Koste ta rõõmsa näoga: Ei mitte! Ma küsse: kas meije Õnnisteggiija sinno henda mannu taiwate saap wõtma? Kostus: Jah, sest temma om üttelnu: Laske latfi minno mannu tulla, nink ärge keelge neid, sest neide perralt om taiwa rikkus. Küssim. Kui sul ajalikko suurt rikkust ja meije armsat Õnnis- teggiat olles wallitseda, kumba sa sis tahhat wõtta? Kostus: Armsat Õnnisteggiat.

Ent, üttele ommete, mes om Temma sulle hääd tennu, et sa Tedda ni wäega armastat?

Kost. Ten:ma om mulle fik minno pattu wõlla jätnu. Ma laulsi tälle mõnne wersikesse nink temma laul minnoga ütten ni selge hälega, et ma pea ütte palwega lõppetassi, et ta hendale laulmisfega kahjo es tees. —

Gespäiwal, kui ma koli latse wallale lastsi, tulli temma wannemb sösar, nink üttel silma wega, temma es lotasse peaki, et kui ma nüüd temma sösarb Anna kaema tulles, et ma tedda ellun löwwis. Ma rühksi sinna, iste wode förwale mahha, nink kui ta minno näije, rõmuft se tedda wäega.

Ma küsse: Kohhe sa lähät nüüd, Anne, perran surma? Temma tössi käsfi nink hõlli ülles näüten, nink üttel: Koolmeister, ma lä nüüd taiwate! Se olli nätta, et temma suurt waiwa kannatasfi, ja heng naksi iggaweste ellule walmis sama. Ma kõnnelesfi ürikesst aiga temmaga Jesufesest, mes täl wäega armas olli, sest Temma arm olli täl se fige armsamb nink parremb, kummasi temma taht kõnnelda.

Ma ütli: Nüüd om sul suur wallo, ent kas se ni saap jäma? Ei mitte! üttel temma, pea saap se möda ollema. Wasta kella kuus tulliwa Belli Morris omma Emmändaga, nink küssewa, kas nemma tälle middäke peas laulma? Anne pallesfi sedda laulo: Jesus õnnistap weikesse 2c. Anne laulsi esfi eddimäst wersi ütten. Palwe al raudutasfi ta henda wäega, nink perran sedda naksi temma jo tõmbama. Belli Morrisse Emmänd wõt tedda kät pitti nink üttel tälle Summalaga. Ma otsi weel weidi aiga sengi förwal, nink paari minuti perrast, sis uinußfi temma Önnisteggia hõlma

ärta. Temma jaije kuus ajastaja wanna. Minna tössi üles, nink laulsi fige maja rahwaga ütte werfi, nink jätsi neid Jummalaga sel'e palwega: Minno heng foolgo sellesinnatse öige surma, nink minno ello ots olgo ni kui temma ots. Temma matminne olli öige illus, ja temm.: first saije kuwest kolilatsfest walge reiwaga ehitetu, ka hauda kannetu, nink terwe fool läts pari wisi tedda saatma. Matmisse man saije temma ellust middäke juttusetu, nink fik latse laulsiwa weel üts förd temma fige 'armsambat laulo: Jesus ö n, nistap latfi x.

VII.

Latse luggu Pouna: Amerika: maal, nimmega Suriname ma kottusfen.

Ne latse, kellega Wellitse Suriname maal teggemist om, omma ennämbaste Negride: latse, nink neide Negride sündimisse ma om Awrika maal.

Kui ütte musta Negride läts ilmale tulley, sis om ta walge nahhaga, ni kui meije latse. Töisel nink kolmandal päiwal nakkap neide nahk mustas minnema, nink neljandamal päiwal om temma foggoniste must. Kui emmal ütte hammet ei olle, sis antas tälle ennege ütte mütsi pähhä. Emma mössep tedda pari förd päiwal wega, mes jöest om woetu, nink sest et suur pallawus wet häste lemmeš teep, om se lastele öige mele perra. Möskmisse al ajap emma latfel mönni peotäüis wet subho, mes neide terwüssele tarbis arwatas. Alma selle toidusfeta mes latse emma käest sawa,

toidetas neid weel puddroga, mes ütte immes
likko wisiga neile suhho saap ajetu.

Emma peap latse nenna finni, ajap latse
fele sis ütte peotäüis puddro suhho, mes tem
ma sis wäggise peap alla neelma. Om temma
kül sanu, sis wisikap emma last förgede ülles,
ninf harap tedda alla tullen jälle k:ni, ninf
sedda teep temma ni kawwa, seni kui ta ar
way, et pudro fötto olles alla sanu.

Kui emma töle lät, sis panney ta omma
last mönne wanna reiwa tükkide päle, henda
förwale ma päle. Kui lats sega rahhul ei
olle, sis feudap temma last ütte sure rättiga
sälga, ni et temma piisti rätti sissen istup.
Seddawisi teep emma kil omma tööd omniile
leiba wannambille, ninf kes teenjat tabhap
pidada, peap ka neide latsi henda mannu
wötma.

Kui majaperremees ommiga lounat peap,
sis astuwa kil negride latse piisti temma taf
fan, ka ne, kumma waiwalt weel föndi jöw
wawa. Nemma arwitawa pasfida, towa ninf
kannawa taldrifut ärra, ninf kui middäke päle
om jänu, sedda moistawa nemma sis häste
ärrasüwwa. Nisuggutsid pallakesi ei arwata
ommete neide söfis: enge emmale andas mona
ehk ka rahha se tarbis. Kui ta ommale meh
hele ka peap leiba murretsema, sis peap per
remees tälle ka se tarbis moon ehk rahha
masma.

Negride usk om wäega rummal. Kui lats
koley, sis nemma arwawa, et se loom, mes
perran sedda om sündinu, sedda kaddonu henge
henda sisse om wötnu; kui se ka koley, ninf
kolmas ka, sis nemma wötwa ütte witsa, ninf

peßawa todda kolmast kolu kehha witsuga, fest et nemma ussuwa, et täl olles üts hulkuja heng olnu, mes paigal ei püssi; ja se witsa andminne peas sedda hulkuja henge ärrahirmotama, et ta ennämb neide maja sisse ei tulle.

Moistlikkult ommi latsi kaswatada, sedda Negrid suggoki ei moista. Kui nemma neide päle wihhatses omma sanu, sis nemma neid karristawa; se asfi, kumma ülle nemma neid üts förd karristiwa sedda nemma neile töisel förral naarmisse nink naljabeitmissesega läbbi lassewa. Kui sis wannambile nisuggutse naljabeitmisses ja karristamisse perrast middäke moistlikkult ettepanas, sis nemma ütleva: „Walgel rahwal om omma wiis, nink mustal rahwal ka neioe omma wiis.“

Latsi ei auwusta ka mitte omma esсандit

Kuus lai, selle sissen peawa nemma omma maja piddamist. Nemma söwa iks läwwe een. Maja kattus om weidi ette tettu, nink selle warjo al tallitawa nemma ennämbiste fik. Üts piß ridda nisuggutsist weikesüst koddadest faisawa ennämbäste ütten koon. Öddangult istuwa nemma sis läwwe een, wanna nink nore, ja juttustawa üts töisile külla jutte.

Kui negri:poisikesse kuus ajastaja wanna omma, nink neil koddun tööd ei olle, sis an das nemma üttele handwerki:negrele hoolde, nink temma prugip neid hendale abbis; se läbbi feeldas, et nemma ulitse möda ümbre ei hulgu. Nisuggunne handwerki:negre peap kolm, nelli nisuggust poisikesest, kumma temma handwerki riistu tälle perra kannawa töle.

Kui temma kül üts perris sullane om, sis surustap temma ommete omme weikesste pois:sikesste ülle; ne peawa tedda orjama, nink saggede karristap temma neid kōwwaste nink ilma moistusfeta. Nisuggunne näutminne ei olle jälle latsile hä, nemma sawa pelglikkus, wōlsja nink jummalawallato. Sest et nüüd negridel omma kolid säetu, nink nemma koli ka nakkawa armastama, sis om lota, et se eddispäide parrembas lääp. Üts immelik asfi olli se mõnne aja eest, kui üts laiw Pohja:Umerika maalt sija male ead töije, nink nag gel sest kolmekümne koppika hōbbe eest müüsiwa. Konnaki es olle weel sääl maal ea nätta oluu. Ga, mes mustas olli lännu, wiisati ulitse päle. Nüüd tulliwa negride:latse, nink wōt:siwa sedda imme asja kätte, ent lasssiwa sedda kui tuld jälle kääst mahha saddada. Mõnne

heikstiwa neide kele perra : Bakra fondee watra
kaura ! Walge maalt wessi om külmi !

Latsil om muido hä pä middäke oppi, nink
ka kässi tö lät neil förda. Ent sest et nemma
weel perris ommawa, sis nemma paljo sest
ei holi, kun kül siin maal se nisammute om,
kui eggal üttel maal, et kes middäke om opnu,
arunsamb om, kui se, mes middäke ei möista.
Negre tüttrikofesse oppiwa ka middäke umb-
lemist, nink mu maja tööd. Ilma linata
saisawa fik latse kuwest, seni neljatöistkümmen-
damast ajastajast jo kubjasse keppi al.

Homogult warra öddangoni juhhatetas
neile temmast tööd. Lääbi mönne Zuffro,
möisa herrade lubba ja tahtimisse, perran neide
surma woip se sündida, et üts emma, kes
neid olli teninu, saap priust kingitu, ent temma
latse ei olle seperrast mitte pri. Kui möisa
polest ka priust kinkitas, sis ei anna ommete
seperrast ma walitsus neid priis, enge nemma pe-
awa sedda hendale weel sure rahha kulluga wälja
ostma, et nemma koddanikko öigust sawa. Kui
üts emma hendale koddanikko öigust om woinu
osta, sis kinkitas täl se kullu laste priusse
tarbis päle, sest et üts emma ei tohhi ommist
latsist ärralahutus sada. Latse peawa sis
püüdma, emmaga ni paljo tenida, et nemma
ka priis sawa, sest et nemma emmale perris sais-
susfega omma kinkitus sanu.

Nida ellawa Suriname maal ristitu nink
ristimatta, pri rahwas nink perris rahwas,
risti rahwas, judi rahwas, walge, pruni nink
musta inimisse ütten koon. Ka wast kar-
watse Indiandre tulles mötsast Paramaribo
lina, mes ma pä-liin om.

Ent Jummalä sönna löwwoap iks ennämb
neide man maad. Ka latfile saap se kulutetu,
nink neist iks sawa ennämba ristitus, ja
Jummala riki aija sisse ümbre istotetu.
Palgest paistap se jo wälja, kas latse omma
ristitu woi mitte. Silmist paistap neil rist,
matta latfil jo rop ruumalus wälja; se was-
ta om neide ristitu laste man esfiärralde sur-
man tutta mes Jummalä arm neide söamide sissen
om tennu.

Üts Mulatti poisikenne, kes hologna kolin
kätwe, saije kätte ajastaja eest wäega haiges,
nink pallel Wellitsid, tedda kaema tulla. Täl
olli Lazaruse többe; temria jallad olliwä
hirnsaste paistetü; nahk temria terwe ihho
küllest olli mahha lännu. Silma hallemeleta
es woi keake tedda nätta. Ent temria süd-
da olli römo täüs. Ta tennas fige oppusse eest
kolin, pallest andis fige eest, kellega temria
wahhest olles koolmeistrit kurwastanu, nink
mannits töisi kolipoisikesi, kea ilma kerge-
meeld armastasiwa sure hallemelega: "Oh
kuis pat neide meeld om ärrapimmestanu!
Tunnesse nemma ennege minno luggu, sis
ma lodasita, et nemma moistusse mannu saasse,
nink et silma neil wallale läasse. Oh kui röömsä
olli minna, et Isand minno henge ülle om halle-
tanu, et temria huffa ei sa. Temria kannatusse
nink surma päle loda ma ütfinda, nink tunne
armust, et temria minno, kui ütte armo sanu
pattast henda mannu saap wõtma." Gest et
temria kolin olli opnu ütte suurrt warrandust
pübli-tunnistusist, nink laulo ramatowerse päst,
sis kostotasiwa nink trööstiwa ne tedda ütfinda
ollemissen, kun temria neid hendale meelde algatas.

st nink olliwatälle üts römo nink finnitamisse lätte.

Neil Welliste latfil, kumma Suriname maal ellawa, om föwwemb terwus, kui neil, mes Zuffro-saarde pääl omma sündinu, nink sest woip arwata, et se suur pallawus nink ma luhwt ei olle neide terwusele ni kahjoliik kui se Westindia ma saarde pääl om. Neil om ka wäega hä ello sääl maal. Appelsini, ni sure kui üttele latse pä, om neil küllalt; palmi pu kannap neile ni sure pähkmed, kui üttele sure innimisse pä, nink omma pool täüs üttest maggusa pimast, mes latse wäega hä melega jowa, ja ne sure pähkme kutsutas fokus-pähkme. Wäega hääd falla om ka sel maal. Wellistil om ka sääl linan üts suur Pekkri pood, kun Negri figesuggust walget nisso-leiba teewa, nink sest sawa latse ka weidi; kui paljo parremb om neidesinnaste laste luggu wasta neid, kumma Kröönlandi nink Eskimo-maal sündinus sawa? Koddon nemma mängiwa illusa mitmasugguste palmi pu pähkliidega; neide wannamba ostawa neile ka illusid Pappagooi lindu, kumma ka ostawa perra üttele, mönne sönnä kōnnelda, nink kumma rohhelisse ehk werrewa sulledega Zummalast todu omma. Welliste sure ferrikko ümbremängiwa nemma ka illusa warjotawa puijeal. Mōnnifōrd kōnniwa nemma ka omma wannambidega sure illusa Suriname jōe weren, kun wäega illusa konna-karpe om weren, liwa sissen löida, nink kun sure liblikko lendawa. Kui nemma surembas omma kaswanu, sis läwa nemma wannambidega ütten, kun nemma wenedega reisiwa, zuffro nink kohwe-mōisad kaema.

Negre, kumma soudwa, laulawa sis wäega illufaste soudmisse man, nink latse näewa sis neid sääl maal ollewa wäega furi mötso, fun ne kõrge palmi puud omma, nink fun pufannod ümbre ne fige kallimba puhma, fige illufamba lillidega ehhitetu, kaswawa, mes waiwaga siin maal ennege afnade pääl ehk triibhusin kaswatetas.

Se tulli ütškörd ka ette, et sel ajal, kui esfa ütten nisuggutsen reismissen kohwe moisan negridede armooppust juttustas, temma weifenne poig wenne sisse mahha jäi, nink wana negrid werima nink luggema oppetas. — Kas teie ei olle luggenu: Wäetumma nink immewide suust ollet sa hendale fittust walmistanu? —

VIII.

Seitsme Welligste laste õnnelik reisminne Tomassi saarest Amerika maalt meie ma jao mannu, ülle sure ilma merre, 1828 ajastal.

Läsa emmanda Gözi päiwaramatust woetu, kes neid saatma läts.

1. Laste Summalaga jätminne.

Gözi emmänd firjotap nidate: Kui ma hendale, perran õnsa mihhe surma, olli ette wõtnu, taggasi reisi Europa male, sis saije mulle kätstu, rühkmisega Jani saarest Tomassi saare pole omma kätte lastega minna, sest et se laiwa Kaptein Toosbi sel 20^{mal} Märzil, kellega ma pididi ärrareisima, sest saarest taht ärrapurjotada. Minno wannemb poig Willem olli wiis nink üts pool, nink minno tüttar Wilepine olli kaks nink üts pool

ajastaja wanna. Sel 14^{mal} Märzil tullime õnnelik-
kult Tomasši saarde. Meije armsa Negre Wel-
litse nink Söösare töiwa, kui nemma minno reisi-
misest kuliwa, figesuggutse hä nink kalli toito-asja
mulle nink esfiärralikult minno laste tarbis
koko, et meil pikka reisi pääl pudust es peas
tullemä. Kannu, munne, parzi, lambid, nore
kitse, möts kitse, sikku, kolm tündred zwibakid,
kokus pähkuid, kartohwolid, appelsinid, zukkro
rogo, mes latsil wäega armas süwwa; zukkro
sisse kedetu asju, olliwa nemma sure armoga
ni palje koko kandnu, et olles woinu kats
reisi aige sellega tetta. — Kruksi saarest tul-
liwa kats last, kumma ka minnoga ütten
pidiwa reisima; ne olliwa: Poisikenne Wrid-
rif Schäwer nink tütritokenne Charlotte
Sparmeijer, kumbagi wiis ajastaja wanna.
Se weikenne Charlotte wöt minno paiga pääl
emmas nimmetada. Weel üts weikenne poisi-
kenne, Willem Damus, kedda temma wannem-
ba minno kätte töiwa; temma olli ka wiis
ajastaja wanna. Tomasši saarest anti mulle
sis weel ütte weikest nelja ajastaja wanna
poisikest, Jaan Junghans, ütten. Sest et saisa
ma Welliste latsil iks üts ajaminne omma
esä ma pole om, sis rõmustiwa nemma
henda wäega se reisimisse päle.

Ommele wibiš se reisminne seni kui 25^{mal}
Märzini. Sel päiwal sai je hommogult, perran
hommogo palwe, minno nink minno weike
laste selts Welliste poolt, ütte esfiärralikko
palwega Summala õnnistamisše nink kaitse-
misše alla, selle pikka reisi päle ärra antu,
mes ütte sõame läbbi käuwa armo nink
rahhotundmisšega ühendetu olli, nink kun fik

minno weikesse latse süggawaste ligutedu olliwa, Kit Wellitse ninf neide emmända tulliwa meid saatma Tomassi lina saddama mannu, fun weel üts wije astalinne tüttriko kenne, Maria Glöfker, ommist wannambist mulle saije mannu todü. Ma lätsi lina ütte podi sisse, middäke weel reisi tarbis ostma, ninf kuli minno taggan, ilma et kats neegre tüttriko minno näijewa, et nemma ütstõisele kõnnelessiwa, nemma tabhasse eggal päiwal armsat Dnisteggiat pallelda, et Temma meile ütte õnnelikko reisi wõttas anda. Se finnit minno nõrka ninf heljowa usku ninf lotust, et ma temma abbi päle loten, sedda suurt reisi römoga julgusfi ettewõtta. Üts suur hulk negri saatsiwa meid läbbi lina merre wereni, fun meije hä kaptein Tosbi ütte sure wennega meid otassi. Eddimält astsiwa wannamba omme lastega wenne sisse, sis negre, ni paljo kui wenne wois kanda; ne perra jänu heiksiwa meile Summalaga perra, ni kaugele kui meie kulime; mul läts se wäega läbbi, sest et se täamba õkwa kümme ajastaja olli, et ma omma õusa mehhega saije kofko laulatetus.

Laiwa päle saiwa laste maggamisse asse walmis tettü; poisikestele sure laiwa kambre sisse, mulle ninf tüttrikofestele and Kaptein omma weifest kambrefest, sure kambre kõrwale, fun meile häste maad olli. Ent nüüd tulli üts sõame läbbi leikaw tund. Ne taggassiminnewa wannamba piddiwa henda ommist latfist Jahhutama, fedda nemma wahhest sen ellun ennamb nätta es saas. Se olli esfiärralde sel weikesset Maria Glöfkeril üllewäega rasse.

Lats haras omma emmat ni kõwwaste finni, et ennege esja jous tedda emma küllest jälle wallale wõtta. Esja pididi sel õsel ka laiwa päle jääma, sest et anfru weel ülles esja tõmmatu, et se tännitaw lats rahhule wois sada. Kui nüüd fik Wannamba Jummalaga olliwa jätnu, wenne sisse asisiwa, nink male lätsiwa, sis sais se weikenne Willem Damus treppi kõrwal, mes wenne sisse weije nink heikassi, ni kawwa, fui ta neid ärralabkenu wois nätta: „Jummalaga, minno armas Esja!“ „Jummalaga, minno armas Emma!“ Wiiskas käega, niggoßi kangeste, nink heikassi ifs jälle: „Jummalaga!“ Temma ifi seni fui ta olli ärra maggama uinonu; ent perrast sedda es iffe temma suggoki ennämb terwe reisi pääl, nink olli ifs rõõmsa nink terwe.

Tullewatsel päiwal tulliwa weel paljo kapteini sõbbra laiwa päle, tedda Jummalaga jätma, nink üts neist pallel Kapteinit, nink fik temma laiwa rahwast, meid fige armo nink holega wasta wõtta. Se weikse Maria Glöferi esja läts nüüd tõiste herradega kasa taggasi lina, nink wäggise pididi nüüd se waine tännitaw lats finni petus sama, muudo olles ta esjale wenne sisse perra karganu. Se olli nüüd tälle üts suur waim, et temma tõiste laste keeld es moista; nemma kõnneliwa jalsa keeld üts tõise wahhel, ent temma es mõista muud kui negride keeld.

2. Dnnelik reisminne.

Nüüd olli ma omma weikesse laste seltsiga ütsinda. Kui mul tül Jummalaga jätminne nink lahkwinnane Westindia maalt rasje olli,

ommete tusi minna omman sõamen, et meije armas Dniisteggia näggemattal kombel meijega laiwa pääl olli.

Meije laiw nimmega Maria Kristina, olli üts suur laiw kolme mastiga. Kaptein olli üts töttelik õige Herr, nink olli Wellistega sõbbralikkust tutwa, olli neid ka saggede winu. Kolme ajastaja eest wõt temma minno wän nembat poiga Europa male kasa, nink Zummalaga jätmissõ man üttel temma mulle: „Teije poja perrast olge rahhule nink ilma murreta, mul om ka eõsi latse koddon, nink tija seperast, mes wannamba tunnewa, kui neide latse neist ni faugele lahku jäwa.

Se eddimanne tüürmees olli, kui ma kümme ajastaja eest omma õnsa mihega Westindia male lätsi, wannemb matrus laiwa pääl, nink näütsi mul seperräst terve reisi pääl suurt abbi figen asjun. Ilma temma nink ütte tõist tüürmest olliwa wiistõistkümme matrust laiwa pääl. Kik laiwa rahwas olliwa terve reisi pääl minno nink minno weikeste laste wasta wäega sõbbralikko nink orjalikko; se olli neil figil rööm, kun nemma meile woisiwa ütte abbi näüta. Hä melega kandsiwa nemma latsti laiwa kambrest ülles laiwa lae päle, nink jälle alla. Ilma meijeta olli weel üts wanna seitsemekümne ajastaja wanna herra nink üts wanna läst prowwa laiwan, kumma saksa male omma koddõ reisiõsiwa. Kui ankro üllestõmmatu saiije, sis lasti üttesõ sure tükki wallale, matrusõ tännitasõwa hurra, nink laiw lasti purjoma, mes figil latstil wäega inne kuulda olli. Ki kui me saddamast wälja ollime sanu, sis näksiwa latse laiwa heljo-

misse läbbi merre többest haiges jäma, ninf piddiwa sengi sise pantus sama.

Weikesfel Jaan Junghausil ninf Marie Gtöfkeril tulli se weel päle, et nemma wana nambide perra heifassiwa, ninf se weike Marie faiwas saggede ütte halle hälega, omman felen: „D mi Mamma ka loop, en lat staan mi!“ — Oh minno mamma om ärra lännn, ninf om minno mahha jätnu! Weike Karl Sparmeijer römüst tedda sis, ninf üttel: „Dle ennege rahhul, armas Marie, Mamma Göz om meije fige emma.“ Temma tükkis henda sis minno liggi, ninf kaije wessitse filmiga minno päle. Weil olli perri tuul, ninf wasta öddango futs kaptein minno laiwa lae päle ülles, ninf üttel: „Kui weel üts förd Tomassi saart tahhate nätta, sis kaege nüüd.“ Minno filmist tüksi wessi, ninf minno südda tuns wallo, kui ma se päle mötli, mes ma künne ajastaja läbbi, kumma ma sel maal olli ellanu, olli tundnu, ninf mes ma jääl kif mahha jätsi. —

Sel 27^{mal} Märzil olliwa ne latse, kumma merre többest olliwa haiges jänu, jälle ni terwes sanu, et nemma leiwa lae päle woisiwa todus sada, kun nemma henda ülle ütte perdikut, mes kablaga finni olli feudetu, ninf ülle mönne fitse, kumma laiwa lae pääl ümbre köndsiwa, wäega römüstiwa. Kapteinil olli ka ütte papagoit, mes wäega illus ninf taltsa olli, nimmega Paul; temma iste louna sögi ajal minno olla pääl, kun minna tedda söötsi.

Sel 28^{mal} saije üts suur purio laiwa lae

pääl wälja laotetu, kumma päle fik latse mahha heitsiwa. nink sure römoga söiwa. —

Neil olli perran merre többe nisuggust hääd isfu, et se rööm olli nätta. Meije hä Kaptein and neile ka öige rohkeste süüwa.

Sel 30^{mal} Märzil woisime meije jo hommo, gult öigel ajal ülles tulla, nink hommogo palwe piddada; mönne tundi päiwas saije neile koli petu, sis mängsiwa nemma laitwa lae pääl, nink kui nemma jälle piddiwa maggama heitma, sis tulliwa nemma fik minno mannu, nink ütliwa mulle pääst omni oppatu wersi. Kui öige waggane olli, sis laulsiwa nemma neid ka, nink se olli armas kuulda, kui nemma sure merre pääl purjaden laulsiwa: Suur om minno rööm nink öu ic. ehk: So man Jesus tabha jäda ic. nink töisi weel.

Minno südda sullas ärra, kui ma nidate neid wäetumaid suren merren Jummalat fitten kuuldsi nink meije laiw ülle sedda pohjatumat merd eddesi rühksi; sis olli mul, kui se üttel, das sen wersin:

Päiw waistap sääl, Tuul ajap pääl, Nink laiw, se josex ötwa ni kui lendas; Laiwmeeste kää, Kull jäädwa ne: Ent näggeamta kääsi meid iks sadap.

Kes om sis se? Ke sadap ni? Me armas Jesus omme englidega! Mi tassafest Ta sadap tööst. Kui weisse latse oppatetas löndma.

Ke eddimätse kattesä päiwa hoidsiwe henda ütte perri rulega pohja pole. Meije purje jäiwa ütte wiisi saisma, ni kui me Tomassi saarest ollime ärrapurjanu. Sest 1est Aprilist sani wötsime ennamb hommogo pole hoida, nink lättime hä ilmaga neide Permudi saarest

mõda, mes arwaste sünnip, sest et sääl muidu
 tuul henda mudutay. Latse olliwa nüüd lai-
 waga ni sisse harjotetu, nink rahhule, et nem-
 ma ennämb taggasi es tahha. Nemma wõisi-
 wa minnasuggutje tööd ette, nink sis lässi
 aig õige häste mõda. Charlotte umblessi
 nink luddassi, nink temma söösar arwit tedda.
 Marie arwit kökin taleriko möske, nink wäitse
 nink kahwliid pohhastada, mes tälle parremb
 mele perra olli. Poisikesse panniwa kitse ütte
 weikesse wantri ette, nink söi siwa ni kui
 postiga saksamaal. Meije söbbralik Kaptein
 olli walmistanu neile ütte weikesi wenne, mes
 laiwa lae pääl sais, olli weikest masti lastnu
 sisse säeda, purjo nink lip, mes ta neile essi
 üllestõmmada epsi. Sel 2sel Aprilil läts üts
 Amerika ma söa laiwa meist õige liggi mõda.
 Ne laiwa Kapteini terwitasfiwa ütstõist, nink
 lippo saiwa üllestõmmatu. Nuttoga lätsiwa
 ne weikesse poisikesse omma wenne sisse, nink
 tõmbsiwa ka omma lippo ülles, mes figil lai-
 wa-rahwal suurrt rõmo teggi. Sest et merre
 pääl paljo merri-rohto olli nähta, sis püüd-
 je Tüürmees sest laiwa päle ülles wõtta.
 Latse arwitasfiwa sedda kuiwatada nink taht-
 sewa sest ommile wannambile sata. —

Sel 4mal Aprilil, kui surel Medil, olli wäega
 waitlik ilm, nink meije laiwa pääl mõtles
 eggauis selle sure sündinu asja päle. Se
 wannemb Tüürmees kullessi saggede minno
 luggemisse päle, kun ma lastile kannatusse
 ramatusi sedda päiwa ütke luggessi. Temma
 lainas sedda ramato minno käest, nink kui
 ma tälle sedda perrast kinksi, sis teggi ma tälle
 sega suurrt rõmo. —

Tuul olli seni päiwani festmänne, ent fest 3^{ma}st Apriliſt ſani; nakkas temma ni kõwwas miunema, et kif latſe jälle merre többe haigust ſaiwa. Sis olli mul paljo ſäädleda ninf römustada. Kui wäega ſünnis mul armsat Düniſteggiat tennada, ſe mulle terve reisi pääl terwüſt hois.

Sel 6^{mal} Apriliſil olli ilm jälle rahholikkumb, ninf laſte terwüs jälle parremb. Mõnnikörd ojaſſiwa meije ümbre ſure hulka immeiſko ellaja, kumma merre pohjaſt ülleſtulliwa, meſ poiſikeſtel ſuurt römo teggi, neid nätta. Ent ſe olli üts lühhiſenne rööm, ilm:ootmata tul:liwa ſure merre laine, kumma ülle terwet laiwa löiwa, ninf neid läbbi ninf läbbi liggedaſ teggiwa.

Tõiſel päiwal läts tuul weel fangembas, ni et kif purje waja olliwa, finni keüta. Egga nelli tundi purjaſſime tuus kummend nelli werſta (tunni ſiſſen 16 werſta). Laine lätsiwa nüüd ütte puhku ülle laiwa, ninf ſe olli kuulda, ni kui mürreſes ſe allati. Latſe ſaiwa omma wode ſiſſen üts töiſe päle wiſſatu, feſt et laiwa iſs üttelt poolt töiſi ſaddaſi; weſſi tükkis minno weikſe kambre ſiſſe, ni et minna omme kolme tüttar:laſtega ſääl es woi jäda; ma lätsi nüüd ſure laiwa kambre neidega, panni neid ſääl ütte wode ſiſſe, ninf iſtſe eſſi ütte finni keudetü penki pääl neide kõrwale ſedda terwet hirmsat pimmedat ööd.

Sel 8^{mal} Apriliſil, jäi tuul jälle weidi perra, ent ommete mäſſaſſiwa laine ni, et ma es julge latſi laiwa lae päle ülles laſke. Nemma piddiwa eggäüts omma wode ſiſſe jäma, ninf mõndaſugguſt ajawiitmiffes ette wõtma. Kap:

tein töije neile sedda perdifut kambrete alla, meš sure lawwa külge kinnikeüdetu, neile paljo römo teggi. Tälle anti ka wesperist öddangute omma jaggo, kun neile wibak, kid nink maggusat anti: Ent maggusat es anta perdikule, nink ommete olli täl suurhimmosselle perra. Pari päiwa perran, kargas ta koggematta laiwa kambre sisse, wöt sedda annumat, kun maggusat sissen olli, kätte, nink söije sure himmoga, seni kui Kaptein tuli, nink tedda jälle kinni keüt. Temma olli muidonit taldsa, et ta latsil olla pääl isise nink kui penni hendaga laskis mängi. Ent üttel päiwal olliwa latse tedda wihhastanu; temma olli kinni keüdetu, nink es woi omma kurjust neile kätte massa; kui se weike Willippine temmast möda läts, sis hammust ta tedda kowwaste käre sisse; ent selle eest saije ta sis häste pessa Kapteini käest, sest temma armast Willippinit, kui se kige wähhämb laste seast wäega.

Sel 9^{mal} Aprilil olli ilm ni jahhe nink umbne, et me lämmemba reitid piddime otsma; nink latse eesmäst korda naksiwa külmetama. Nemma es moista selletada sedda immelikko tundmist külmašt förmide otsade sissen, nink kaibsiwa ennege et neide käre pallasse. —

3. Marro tuul.

Sel 9^{mal} Aprilil tössi päle lounat üts fange tuul pohja öddango poolt, ni et meije kambre sissen fik asja üts töisse läbbi saiwa wišfatu. Ma töije latse ruttoga sengide sisse, et ne ümbre wiškawa asja kahjo meile es te, eggäutte sengi ette saije weel ütte jalla kõrge.

laut pantu, et nemma fengist wälja es fatte. Enne kui nemma weel fengi sisse saiwa, jooksuwa ne kasti kambre põrmanda pääl eddesi nink taagaasi, ni kui sani talwel. Minna iste nüüd penki päle laste kõrwale, nink kui hammersas nassi minnema, peije ma omme lastega Dnnisteggia cen ütte pallawat palwe, kumma päle ne weikesse latse omme latse, likko lotussega minno sõand armsaste finnis tašsüwa. Euren peljun nink wärrissemisfen saatsi ma sedda ööd möda, penki pääl neide kõrwal isten, ent sõamen finnit se usutaw Dnnisteggia minno sure armoga.

Sel 11^{mal} Aprilil püüsis iks weel se tormituul. Kaptein kutsus minno kambre treppi päle ülles, mulle näüta, kuis ne sure maja kõrge laine üts töise waijel mäsfäsiwa. Oh märane kaeminne olli se! Ne kõrge laine löiwa seni masti otsani, ni kui tahhašši nemma laiwa ütte kõrraga ärraneelda. Laiwa rahwas oliwa tik läbbi liggeda, sest et laine ks weel ütte puhku ülle laiwa lae lätsüwa. Üttel kõrral waijosi laiwa fige süggawamba orgu alla, nink töisel kõrral tössi temma jälle fige kõrgemba laine pääl. Esinane kaeminne teggi mul hirmo, ent römussusfes olli mul se wersikenne melen: Loda sa! Mo söa ka, Issandan, römün kurbussen; Jumma kae, nink armo wae, kül kaitswa fige ohhu scen. Usü lotus täütke so, kui ka merri pohjato; So hääl kael em nästa sis, Jummal, wäggew iggawes. Selle finnitussega lätsi ma jälle omme armsa laste mannu alla kambrete, kun ette kaemist waja olli, et ne ümbre ligutawa ašja, ni

Kui kahti nink weikse tündre minno päle es fatta. Minna olli wäega tennolik et latse omma sängide sissen hoijetu olliwa. Hirmus olli se mastide räggiseminne kuulda. Se kange tuul püssis seni 12^{mal} Aprilini. Wasta öddangut tössi ta hirmsa hundamisega, nink terwe ö läbbi piddi ma jälle peljo nink wärrisemisega penki pääl wahima. Ne laine löiwa ni kowwaste wasta laiwa, et ta allati wärrises nink löhki tahtsi minna, minperrast ma ütte puhku, pea hälega pea waiki ollen, Dnisteggia pole pallesti, nink appi heikasi. —

Sel 13^{mal} jäi tuul perra, ni et se päiw jahutamisse päiw olli; merri olli ni tassane, et ma jälle julgessti, latsi laiwa lae päle ülles tuuwa, et nemma tule kätte saiwa. Se kolme päiwatinne marro tuul olli meid sadda wiiskümmend pennifoormat sakjamale liggemalle tonu et me kül purje ülles es woi rōm mada. Kaptein ussti, et pool tee jo olles möda, nink meije rōmustassime, et se lige raskemb villes möda; ent me pettime henda; weel ütse kange torm wõt meid finni, mes raskemb olli, kui se möda lānnu.

So sel 14^{mal} Aprilil päle lounat tössi tuul, ni et latse jälle sängi sisse piddiwa pantus sama. Kui öddangult tuul kaswi, manniisti ma latsi: Dnisteggiat pallelda, et Temmaneid sel ööl wōrtas kaitisa. Nüüd allustassiwat latse ütte wisiga Dnisteggiat pallemä, mes mulle unnetamata saap jäma. Ne kolm wannamba latse ütse töise järgi pallestiwa essti sōamest ni latselikko ligotawa wisiga, et minno südda ärrasullasi, nink kindmas sai, Jummal olles neide wäetumat palwet kuulda

wõtnu. Kui üts palles, siis pannitwa fik tõise omna käekesse illufaste kofko. Oh! ollesse ne armsa wannamba man olnu, nink ollesse nemma omme lastekeisi palleman nännu! Ig-gawes jääp se mulle unnetamata.

Nemma juttustasfiwa ka, mes nemma eg-gal öddangul armsal Dnnisteggial palwusfen ette kandfiwa: Et Temma neid merre rööwlide eest tahhas hoida; et Temma sedda laiwa tahhas piddada, et ta ümbre ei lääs; et Temma neid häste wõttas male arwitada, nink neide ma: reisi ka kaitfa; üts poisikenne jut-tust, et Dnnisteggia tedda eesmält ei kuulnu enne, kui temma tõist kõrda olli pallelnu, — nink pand ette, et nemma tahhasfi fik omme palwed Tälle weel üts kõrde ette kanda, mes nemma siis ka ütte ligutawa wisiga teiwa. Sarlotte Sparmeyer juttust, kuis ne pühha engli neid näggemattal kombel liggi ollesse, sedda ollesse temma wannamba tälle üttelnu; — fik tõise rõmustiwa henda selle ülle, sest et nemma usfsiwa, et nemma fik kohjo neist saasse ärrahoitma. Mulle and se armas Dn-nisteggia läbbi neid, temma armsa wäetumid, nisuggust ussu kinnitamist, mes mul selle ö tarbis waja olli, sest se olli üts hirmus ö. Gunnämb kui eale enne kohhisfiwa, ne merre laine, nink löiwa ülle meije laiwa kofko. Wessfi tüksi läbbi kiki lahhide, ka laste söngi siise. Kik zea nink lamba hone, laiwa lae pääl, lätsiwa wallale; matrosil läts wessfi ifs seni rinnani; sure tükki laiwa lae küllest saiwa wallale kistu, nink satterwa merde.

Pikse löije, nink raiset satte, üts es woi tõise sõnna kuulda, kohhissemisse nink räggi-semisse perräst.

Hommogult sel 15^{mal} Apriril töije Kaptein raise terri latfile alla kambrede, mes neile wäega immelik olli nätta, sest et nemma weel eale särätsed asja es olle nännu. Tullewal ööl, sel 15^{mal} Apriril mässas tuul toufamisse wisiga, nink sel 16^{mal} Apriril kella 4 hommogult tössi ta pohja öddangult, ni raske, et fik enne nättu eht fuultu tormi ja jao, midäke selle wasta es olle. Katstöistkümmed tunni satte raised, ni kui pähkme suru; laine löiwa ni fangeste laiwa taggast päle, nink sääl olli ökwa meije kambre, et me pelgsime, et ta saas sisse lödu.

Seni ajani olli Kaptein, kui ta ennege silma pilgus kambre astse, otsinu mul julget sõand tetta; ent täamba olli ta essi furblif. Ne waise latse saiwa täamba weel hirmotetu. Tüürmees olli laiwa kambren, nink ütte kõrraga käänd laiwa henda ütte pole päle nink temma satte ütte neide sängide sisse, kun ne kolm suremba poislatse olliwa. Saddaden fiff temma sängi lauda, mes neid wälja sadamisse eest kaitse, nink fik mes sängi een olli, mahha, nink olli koggemata fige kolme laste päle pikkute saddanu. Fik latse saiwa se läbbi ni ärraheditetu, et nemma heikasfiwa: „Oh emma! Oh emma! nüüd uppome ärra! Kas laiwal mulk om sanu?“ Kui ma neid olli waigistanu, sis löidsi ma, et fik weel oliwa ilma kahjota; siin olliwa ne pühha engli hoidnu nink kaitssnu! Kaptein essi naksfi nüüd pelgama, et laiwa taggumanne ots neid fanget löke lainedest es woinu wäljapidada; ta käänd selle perrast laiwa ni, et ne laine ennamba ütte pole päle löiwa, ent sis

pididwa kuus matrosid sedda tüüripuud pid, pama. Nüüd sai se laiw weel ennämb ütte pole pääl; kif ne kanna, zea ja lamba talli lätsiwa fige neide ellajidega merde; ommete kais Jummal, et innemisse alla es sa wis, satu. Laima rahwas pididi paljo külma fan, natama. Skwa kella nelja ajal perran kats, töistkümmend tundi nakkasfi ilma selletama; nink marro tuul jät perra.

Boimata om se, sedda kirjotada, määratse römötundmisse sedda hirmust ärrawaiwatu söand sis läbbi käijewa, kui nisuggunne lot, tusse joon sedda wässiinu söand läbbi wal, gustap. Ent selle kaiwalikko söbbra kittusses pea ma ka tunnistama, et temma omma röm, mustamisfega minno nidate liinit, et ma sed, da konnagi enne nida ei olle teda sanu; tem, ma and mulle nisuggust ussu, ju'gust, et se mul esfiimme olli. Se olli mul enuege se hirmolik mötte, et kui me sija merre süw, wiussse sisse peasse mattetus sama, keake, kess sure merre pääl, es olles teednu, kus me ol, lesse jänu, nink se neile wannambile otsata murre olles tennu. Muidoke olli se meije ön, sest olles me maale liggemba olnu, sis olles me hölpsaste laimwa hadda sisse sanu. Kui se hadda fige surembas löuna ajal läts, wöt, time hendale kats tunnistusse, kumma minno wäega römustiwa; ne olliwa: Oh Isand, Isand, nätsse, sa ollet taiwast nink maad tennu omma sure raanno läbbi; ei üsife asfi olle ni immelik, mes sinna ei jöwwa tetta. Nink se töine olli: Isand Zebaot saap Zerusalemma kaisma, ärrapästma, sääl ümbre käüma, nink wälja awwitama. Hä sel maal

ninf sel linal, tes sedda funningat henda fesken
hoijap. —

4 Keisminne Englandi ninf Pranzusse ma
wahhel, ninf läbbi Saksama.

Sel 17^{mal} Aprilil läts tuul pohja pole
ümbre, ninf olli meile pea wasta, ninf me
tullime ennege pikkamisse eddesi. Üts Pran-
zusse ma laiw tulli meile wasta, ninf et me
sure laine kohhissemisje perrast es woi kōn-
nelda laiwah rahwaga, sis näütüwa ommete
nemma ütte sure musta laiwah pääl meile
omma rehgnungi, kellega me omma rehgnungi
woisse arwolissjes panna, ninf meije kap-
teinil olli se sureš rōmus, kui ta näije, et se
ütte sündis.

Sel 18^{mal} Aprilil nakkasüwa merre laine
wähhenema, laiwah kahjo läbbi tormi saije
parrandetu, ninf sis saiwah jälle latse tule
kätte laiwah lae päle todü. Nemma es woi
küllat selle külle immetelleda, märäst kahjo
merre tuul laiwah olli tennu. Nüüd meije
es sa ennämb kui 15 ehk 16 penniformat
päiwah purjeda, kun me enne liggi 50
penniformat päiwah purjassime.

Sel 22^{mal} Aprilil heitse lodi wette (ehk mer-
de) tutta, kui süggaw merri olles, ninf me
saimme 90 sülda wet weel seni pohjani. Suurt
rōmo teggi se latšile, kui Kaptein neile neide
esša ma pohje näüt, mes zea tinnatse lodi
jänü. Rige armsambaste ollesse nemma ted-
da sönu; nemma puttusüwa tedda fik omme
sörme otsadega.

Sel 23^{mal} Aprilil saime mõnne weikesse
saqre, mes Englandi Ironu perralt, nätta,

nink meil olli hä perri tuul. Nüüd tulliwa ifs üts töise perra illusa asja latsile filmi. Neide laiwide sean olli ka üts tošolaitw — mes latsile wäega imme olli nätta. Meije pruukšime kolmfümmend, fattedša tundi aiga, selle fottuše läbbi purjetamisses, mes Kanal kutsutas, kun Englandi nink Pranzuše ma ni liggi fokko läwa, et ennege fatskümmand fattedša weršta merri lai om. Kun fige kitsamb fottus, om kummaki were pääl üts liin nätta, — Englandi maal kutsutas se liin Dower, nink Pranzuše maal Kalä. —

Sel 26^{mal} Aprilil olli wäega hä ilm, ni et me jälle lämmeš saime, sest seni päiwani ollime meije paljo külma kannatanu. Nüüd saije ka üts lootšimees laiwa päle woetu, mes laiwa saddama siše pididi wima. Latse kaijewa tedda sure tähhele pannemissega, sest se Kaptein olli neile mönnikörd juttustanu, et ne nisugguše mehhe ollesse, kumma ne sönnačuulmata latse hennega kasa wöttasše. Selleperrast tahšiwä nemma nüüd nätta sada, kuis sesinnane hirmus mees wälja näüs. Ent kui nemma tedda ütte sure leiwaga kainla al, nink ütte korwiga kartohwliid käen, nätta saiwa, heikšiwä nemma tedda figest söamest, terre tullemast.

Sel 27^{mal} Aprilil tullime meije Helgo:ma: sarest möda. Urwamata paljo weitše lootšikko, mitma karwatše purjega, olliwa illu: faste ehhitetu nätta; meije suur laiw olli neide sean, kui kanna omme kanna pojade wahhel.

Sel 28^{mal} Aprilil lassšime Ankrut Kukšši, saddamasše werte, kel kümme enne lounat.

Sest et me male õige liggi ollime, sis ter-
 witasfiwa latse omma esfamaad sure hoiska-
 missega. Dh se illus esfama: Dh kui illus!
 heilsfiwa nemma ütte puhku. Üts tõine laiw,
 mes pole tunni enne meid Tomassi sarest ka
 sija pole olli sanu tullemata, tulli ka pole tunni
 enne meid sija saddama sisse. Se olli kog-
 gona tõist teed wõtnu, kui meil. Kella 2
 ajal päle lounat tulli Tohtre herra laiwa
 päle, ent enne kui nemma laiwa päle ülles
 tulliwa, saiwa 32 küssimist terwüsse perrast
 ettepantu. Kui ne fik olliwa ärrawastutetu,
 sis piddiwa laiwa rahwas wandumissega Kap-
 teine sõnna kinnitama, et temma olles tõttet
 kõnnelnu. Se päle tulliwa ne Herrad laiwa
 päle, wõttiwa profoste, nink römustiwa henda
 ülle meije röömsa laste hulka. Kui nemma
 olliwa ärra lännu, sis purjasime Elbe jõe
 suud ülles.

Weel üts kõrd piddi Kaptein male minne-
 ma, passi näütma. Tuul olli meile nüüd
 wasta, nink me piddime risti wärki purjoma;
 saggede tullime meije ma:werel ni liggi, et
 laise pallefiwa, wälja astu, sest et neil him-
 mo tulli, illusa haina ma pääl wõi-lille kaka-
 ma. Ütten kottusfen wõt se allamb türimees
 ne kolm wannamba poislatse hendaga kasa,
 male pima otšma. Dh, se olli neile üts
 suur rööm; taggasi tullen olli neil wäega
 pajo ütlemist, sest mes nemma olliwa nännu.
 Meije laiwa pusep läts sel öddangul male,
 Altona lina meije Wellele, se oppetaja Sei-
 fert meije tullemist teda anda, nink et ta
 meile perra sadas. Nink tullewatsel päiwal
 enne lounat saatsi temma mulle ütte weifest

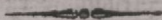
wennet wasta, mes meid pididi sinna toma. Ent se söbbralik kaptein pallessi minno, laiwa päle jada, seni fui temma laiwaga Hamburgi saddama olles tulnu. Sedda römo es tahha ma tälle omma sure häusje ninf söbbrusse perrast mitte keelda, mes temma meile terwe reisi pääl ni mitma wisiga olli näütü.

Sel 30^{mal} Aprilil saije wimäst förda anfrut üllestömmata, ninf me lätsime, fige purjega wäljaladetu Hamburgi lina saddama. Kui me Altonai linast möda lätsime, pand kaptein tik seitse last ütte penki päle, et nemma wälja woisiwa nätta. Nemma terwitassiwa sis ütte puhku, ninf saiwa jälle terwitetu. Kui me Hamburgi lina saddama liggi ollime, last temma omme sure tükki ütte puhku, ninf maalt wastotassiwa nemma sis jälle. Latse olliwa ülle neide asju ni ärraimmestetu, et nemma sönnu es löwwa, omme tundmissi selletada.

Ne illusfa laiwa, maija, suur liin, ferrikko torni, tik ne olliwa neile ni illusa, et ei woi ärra fönnelda. Nüüd tulli ütse tutwa ütte wennega, ninf töije meid Hamburgi saddama Altona lina saddama. Kui me male astsime, sis olli illus wanfer walmiss, minno fige lastega oppetaja Siwerti maja wina. Minna olles hä melega ütte paika päle fige lastega põlwile mahha heitnu, Zummalale, selle usfutawa Dnnisteggiale tänno anda, temma sure armo perrast, et me temma faitsemisse ninf hoidmissi läbbi ni häste ollime male sanu. Söamelikko armoga saime meije wasta woetu, ent mes imme! fui latse fuulsiwa, et nemma taggasi laawa, ninf selle söbbrak-

likko Kapteini mannu ei sa, sis naksiwa nem-
ma fik hallosaste ikma; ni armas olli neile
laiwa ello jänu.

Perran mönne päiwa aja wiiten lätšime
meije sel 6mal Mail wanfriga saksamale reisima.
Sel 20mal Mail tulliwa nemma häste Klein-
welle foggobusse, Pauzeni-lina liggidale, kun
nemma koli sisse pantu, kõlblikkus inimissis
kaswatetus saiwa. Iks saap se reisiminne
mulle unnetamata melen jäma, nink minna
ei sa jätma, neile õnnisteggia käest paljo
häd nink õnne, ihho nink henge polest so-
wida nink pallelda.

Subhataja.

Lehhe kütg.

1. Pagganide sekka sadetu Jummala teendre laste kolimaja, Kleinwelke foggodusfen Saksamaal **1**
2. Üts päiw Jamaika saare pääl, mes om üts sukko-saar suren merren, kumb Englandi ma funningale perralt om.
 - 1) Kool nink laste-oppus **7**
 - 2) Te-reisminne selle saare pääl **11**
 - 3) Többiste-kaeminne **13**
 - 4) Öddango palwe **16**
3. Welli Kleinschmidti reisminne Kröönlandist Englandi-male wise lastega 1812 ajastal.
 - 1) Arrareisminne Vichtenwelsist **19**
 - 2) Reisminne Skotlandi male ülle sure merre **23**
 - 3) Skotlandi maalt reisminne Englandi male **29**
4. Mulatti poisi Renatusse ellust **36**
5. Kuus latse Labradori-ma fisen ellawa **38**
6. Juttustamisese Englandi sukro saardest.
 - 1) Negride ussina kolimaja ehhitaminne **48**
 - 2) Kuwe ajastalinne Lats Lowisa, mes tohtris saise kutsutus **50**
 - 3) Koli römo Antigua saare pääl **51**
 - 4) Weikesse Negri latsekesse önnis surm **53**
7. Latse louna Amerika-maal Suriname kottusfen **55**
8. Seitsme laste önnelik reisminne Tomassi saarest, Amerika maalt meise ma jao mannu.
 - 1) Önnlik reisminne **62**
 - 2) Marro tuul **63**
 - 3) Roddo tulleminne **71**
 - 4) Reisminne Englandi nink Pranzuuse ma wahhel, nink läbbi Saksama **77**

Ezfituſſe parrandaminne.

Iehhe Kütg.	ribba.		Euis trükkitu.	Euis tuggeda.
2	7	üllew.	latſt	laſt
2	12	—	atmaſtama	armaſtama
4	17	—	ueide	neide
7	12	alt	ſaiſe	ſaije
15	13	—	kämmend	kümmend
17	2	üllew.	kaſſa	kaſa.
40	3	alt	muſa	muſta
48	2	—	kifu abbel	kui kabbel
49	13	üllew.	elli	welli
51	8	alt	walguſſeſt	walguſſeſt
60	3	—	päſt	pääſt
69	17	—	Ruttoga	Ruttoga
79	12	—	laiſe	latſe

Jakob Jagersmann
München 1866

不不不不

an
Lieber
Gott

